25՝՝ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6982 — 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1908 — ՇԱԲԱԹ — 10 ՉԻԼՀԻՃՃԷ 1326 — 2 Janvier 1909 — 25me année — N 6982

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Դուրսի համար տարեկան	108 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրների համար տարեկան	25 Ֆր.
» » վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه قلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ՍՈՎԵՏՆԵՐՈՒ ԶԵՌՔԷՆ ԿԸ ԽԼՈՒԻՆ

ՆՊԱՍՏԻ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ

Ուշադրութեամբ կարդացի՛ք Արեւելքի Բ. օրուան Թուոյն մէջ հրատարակուած այն քսամեցուցիչ հեռագիրը՝ զոր Թերթին Խմբագրութեան ուղղած էր Մշոյ առաջն. տեղապահ Տ. Վարդան վրդ., յայտնելով թէ սովեաներուն զրկուած Նպաստի գումարները տուրքի հաւաքիչներէն կը յափշտակեն։ Կրնայի՞ք երեւակայել աւելի զարհուրելի վայրագութիւն մը քան խլել սովածին ձեռքէն այն ոգեպահիկի գինը զոր գթած սրտերը իրենց ողորմութիւն զրկած են իրեն։ Աս չի՛նչ-նակեր մինթէ արգիլել սոված Հայերուն կեանքը փրկելու համար նպաստի միջոցներուն գործադրութիւնը։ Ատով բացայայտ չերեւի՞ր մինթէ այն դժոխային ոգւոյն և նպատակն հետապնդումը զոր հին բռնապետութիւնը գծած էր, այն է կիրելի եղած ամէն միջոցներով Հայը փճացնել Հայաստանի մէջ։ Եւ փճացնել սովի միջոցաւ, անօթութեան տանջանքով։ Իսկ այս անաւոր գործողութիւնը կը կատարուի Ազատութեան հռչակումէն հինգ ամիս վերջ, Օսմ. Խորհրդարանին բացումէն ալ վերջ։

Բայց կ՝աղաչեմ, աղէկ ուշ դրի՛ք և անգամ մըն ալ դիտեցի՛ք թէ ինչ է եղածը. Մշոյ և չրջականներու մէջ տուրքի հաւաքիչները կը յափշտակեն սոված Հայերուն ձեռքէն այն յետին բնիտը որ իբր նայագին նպաստ զրկուած է իրենց Պարիսքաղաքանէն։ Ասկէ աւելի անաւոր յայտնութիւն կրնա՞ր ըլլալ։

Այս սոսկալի յայտնութեան մէկ անաւոր հետեւանքը նախ և առաջ աս պիտի ըլլայ որ բարերարները և մարդասէրները դադրեցնեն իրենց նպաստները, ըսելով թէ քանի որ նպատակին չպիտի յատկացուին, սովեաներուն կեանքը մահուընէ ազատելու չպիտի ծառայեն, ալ ինչ հարկ նպաստ և ողորմութիւն տալ։ Որովհետեւ տուրքերու գանձմանը համար տուած պիտի ըլլան իրենց ողորմութիւնը։

Կրնա՞յ երեւակայուիլ արդեօք աչխարհի որ և է երկրի մէջ այսքան անգութ և անկարեկիր վարմունք մը դէպի ժողովուրդ մը որ մահուան դէմ կ՝ողորի և ժամէ ժամ իր ապրիլը մէկմէկ վարկեանի չան է կեանքի հաշուոյն, և այդ ժողովուրդին բերնէն խլուի հացի պատառիկը, որպէս զի երթայ անօթի մեռնի։ Իսկ այս բանը տեղի կ՝ունենայ ոչ թէ բռնապետական այլ սահմանադրական չրջանին մէջ։

Մարդ կը սոսկայ հաւատալու համար այս ասփիսն ընդվզեցուցիչ, այս ասփիսն սարսռազդեցիկ եղելութեան մը։ Եւ սակայն պաշտօնական անձ մը, առաջն. տեղապահ մը է որ իր յայտնի ստորագրութեամբ կը հեռագրէ Թերթիս Խմբագրութեան, անուշչտ այն դիտումով որ հրատարակուի, և հասարակաց ուշադրութեանը ներկայացուի ու դարմանը խնդրուի որոնց կողմէ որ անկ է։

Եթէ հեռագիր մը գար Մուշէն միեւնոյն վարդապետին ստորագրութեամբը թէ տեղացի Թուրքերը և Քիւրտերը Ջարդել սկսած են Հայերը, ինչ տպաւորութիւն որ պիտի ընէր ամենուս վրայ, ըստ իս անկէ պակաս ազդեցութիւն չէ որ պէտք է ընէ սա հեռագիրը թէ ըրկուած Նպաստի գումարները տուրքի համար կը յափշտակուին սովեաներուն ձեռքէն։ Ինչ՞ դիմաց կրնան ասոնք ըսել։ Եւ եթէ բարակ մտածուի, դեռ ա՛լ աւելի ծանրակշիռ պէտք է համարուի այս վերջին պարագան, վասն զի Ջարդը տեղացի մոլեռանդ խուժանի մը կրնայ վերագրուիլ, մինչ այդ եղանակով տուրքի գանձումը կառավարութեան պաշտօնական հրամանով է որ կը կատարուի բնականաբար, ինչ որ կը նշանակէ թէ Դոյն իսկ կառավարութիւնն է որ Հայերը մեռցնել կը ջանայ մահերու ամէնէն դառն տեսակովը, անօթութեան անհամեմատելի տանջանքներովը ու զրկանքներովը։

Բառը կը պակի, մելանը կը սառի ու գրիչը կը դողայ ձեռքերուս մէջ երբ այս հրէշային իրողութեան ցնորեցուցիչ վերլուծումը կ՝ընենք հոս, չկրնալով անսասման ցաւերին ու անհուն զայրոյթին պէտք եղած կերպով յայտնել այս տխրահրի եղելութեանը վրայ։

Եւ դեռ միամիտ յոյս մը կը տածէինք թէ սահմանադրական կառավարութիւնը իր անխուսափելի պարտականութիւնը ճանչնալով օգնութեան պիտի փութար գաւառի սովեալ ժողովուրդին, տալով անոր հացա՛տիկ, թէ՛ անմիջական ուտեստի և թէ սերմնցուի համար։ Բայց ո՛ւր այդ երազային յոյսը։ Մինչ իրականութիւնը սա է որ ոչ միայն այդպիսի օգնութիւն և ձեռնտուութիւն չէ եղած և ըլլալիք չունի, այլ ուրիշ բարեսէրներու տուած ողորմութեան գումարներն ալ սովեաներու ձեռքէն կը խլուին տուրքի տեղ, որպէս զի ոգեպահիկի չյատկացընեն և մեռնին պարզապէս։

Այսքան հրէշային երեւոյթի մը հանդէպ խորհրդածութիւն ընելու պէտք կայ մթէ։ Թիզ, արդարութիւն և գէթ արտաքին ձեւը փրկելու համար պատշաճութիւնը չէ՞ պահանջեր մինթէ առժամեայ կերպով դադրեցնել տուրքի հաւաքումը սովեալ գաւառներուն մէջ, որպէս զի տեղացի հարկահաւաքները այս ասփիսն խստութիւն ի գործ չդնէին և յետին ոգեպահիկի գինն անգամ չխլէին սոված-ներէն։ Կրնայ առարկուիլ թէ Մշոյ տեղական կառավարութիւնը ինքնաբերաբար կը շարունակէ տուրքերու հաւաքումը առանց կեդրոնական կառավարութեան հրամանին ու հրահանգին, ապահովաբար ոչ. զի երկարատեւ սովորութեան մը համաձայն գաւառական իշխանութիւնները այնպէս վարժուած են ամէն բան կեդրոնի բացորոշ հրահանգով միայն գործել, որ գիտակցութիւն անգամ չունին տարբեր ընթացքի մը կարելիութեանը վրայ. հետեւաբար այս տուրքերու գանձման գործին մէջ ալ անտարակոյս ինքնաբերաբար կամ անհրաման չէ որ կը շարժին։ Նոյնպէս կարելի չէ որ կեդրոնական կառավարութիւնը անգիտակ ըլլայ հաւաքման մէջ ի գործ դրուած անօրինակ և այնդեղ խստութեանը ու նպաստի գումարներուն տուրքի տեղ իւրացմանը։ Ուրեմն ինչ կը հետեւի ասկէ, ոչ ուրիշ բան, բայց թէ սուրով Ջարդի չրջանը անցած համարելով՝ անօթութեամբ Հայերը Ջարդելու չրջան մը սկսիլ։

Իսկ եթէ ասկէ տարբեր մեկնութիւն կա՞յ կամ կրնա՞յ երեւակայուիլ ու տրուիլ այս անխղճ, անգութ և հակամարդկային հարկահաւաքութեան դիտումին, եղանակին ու միջոցներուն, դուք ըսէք, կ՝աղաչեմ։

ՄԱՐԿՈՍ ՆԱԹԱՆԵԱՆ

ԳԵՆԱՐԻՍ ԲՈՂՈՔԸ ՏԻՐԱՋԱՅՆ

Լուսացնցուղ հորիզոնին
Դէմ լրբօրէն խորհրդատու,
Անրջալար վերնոտ իմ վինն
Դեռ կը ոգա՛ իբր այգերգու։

Սիրոտանուհիներ, ներշնչում կոյս
Կը թափթփէր ինձ անիկայ,
Կ՝ըլլայի ես անրջասոյզ
Թէեւ աչք մը, —արթուն պարկայ՝

Կը սպասէ՞ր ինձ սեւեռաբիբ,
Պիտի կորէր թէյն երկուքս
Թէ չունենար ա՛ն երբիք խիպ.
Լացա՛ծ էինք զի մինչեւ լուս։

Վինս կարդաց խորունկ հոգւոց
Արեւմարքէն մինչեւ լուսդէմ,
Շա՛տ տուն տուաւ իմ կնտոտոց
Ցաւցուց տիրին այն խսկադէմ։

Աղջամուղջէն մինչեւ լուսդէմ,
Մէջ այդ երկար լուս միջոցին,
Բաղո՞ւ մ՝եղաւ վինն ինձի դէմ,
Իսկ ես գերի՞ մը քմածին։

Երբ նչխարեալ հայ զոհերուն
Վէրքն սկսայ ես ողբերգել,
Իմ կնտոտոցս ալ չուաւան
Փութաց վինին թէ՝ը կարել...։

Վինն իսկ սոսկաց մեր զոհերուն
Այն վէրքերէն խարտոցկոծ,
Սիրոտ՝ վի՛ն մը ներզգայուն
Աչուզ հոգիս՝ հէ՛րձ կնտոտոց...։

ԼԵՒՈՆ ԷՍԱՃԱՆԵԱՆ

Լ.Ա.Ց.Ի ԵՐԿՐԷՆ

Ո՛ւֆ, նորէն սա զուլումի երկրից, սա արնոռվ աչխարհից, սա վէրան վաթանի դարտերից։ Սուկերու, սովագեալներու, սովքէ մեռնողներու (սովամահ), զուլումներու, բռնութիւններու արձագանքները կուգան սարսի-ձորէն, դաչտէն-դարմանէն, գիւղերէն-գիւղաքաղաքներէն, բայց դա՞ բաւ չըլլալով, երբեմն ալ իրենք կուգան կը ցցուին ու կը անկուին աչքիդ առջեւ, այդ ողորմելիները, հարատաւ պատկեր թշուառութեան, կենդանի դոները, բեռներէն չուր ի գլուխս մատ ու մատորեան կը դողան ու կը դողդղան անօթութեան սարսուռէն, մերկութեան սարսուռէն։ Այս սրտաճմլիկ տեսարաններուն ականատես եղողի մաղերը կը անկուին։ լեշ (դիակ) կը փչամի, կը սոսկայ մարդ արարածը թէ, ի՞նչպէս այդ ողորմելի արարածը իր բուն էն ու գիւղէն սոլացեր մինչեւ Մուշ ու մինչեւ Առաջնորդարանին ոտքը, սա բուքին ու ցուրտին, ձիւն ու ձմեռուան։

Փայտն ալ ձեռքերու մէջ սառեր էր, մարդու տիպ ու դէմք չէր մնացեր վրան, ցրտէն քիթի ու մռութի սեւցեր, սեւելի օրինակ էր դարձեր, տեսնողը հոգէն եկած մարդ կը կարծէր, բերնէն իսկ մեռելի հոտ կը հոտէր, սա Ատծու գերի Գրիգորին։

Գրիգոր, Բաղչու Խուլթիկի գաղթականը, Խաս գիւղէն կուգար, եկեր էր իր 8 մանտրիկ ձագերուն ոգեպահիկ մը, ողորմութիւն մը տանելու Ազգին տեհն ու Ազգին պեհն ու լաց ըլլալու իր ծով մեղքերը (ցաւ)։ Կը պատմէր թէ անդեան չգոյութեան պատճառաւ, չորս օր իր երեխան ըս, Ռուչ բերան հացի-հոտ մանանայ չէր գացեր, քալմի (կաղամբ) կոթ ու թփերով սնաներ են, բայց այն ալ չէ թէ իրենց տնիկը գտնուելէ, այլ կ՝երթայի արտերը, ձան տակէն հանելով կ՝ուտէին։

** Սա բաւ չէ, գուժկանները, սեւխասպար (լուր) բերողները կը հանին Զնուրէն ու կը բերեն մանու սեւ լուրերը, Վարդենիսի մէջ մեռեր են Արբէի քոյր, Շամոյի էրոն, Յաարաթի աղջիկ, Ովանէսի Յովհաննէս, Պետրոսի Զորոն, Գասպարի կին ու աղջիկ, Սալէ էրոն, Պողոսի Գրիգոր, Սալէ Նենոն, Կալէի Տօնէն՝ ընդ ամէնը 12 անձերը։ Անչուշտ ընթերցողները կը ներեն մեզ, երբ մենք սա մահուան նօթերը կը հաղորդենք. հեռաբքրքական անձերը ու անունները չեն, այլ թէ ի՞նչ զալրմ ցաւ է մուտ գտեր, այդ խեղճ ժողովրդեան քոխթիկներէն (վիզակ) ներքը, և թէ ի՞նչ պարագանէ՛ առաջ եկեր է։

Խե՛ղճ չինակա՛ն, կը մեռնի անտէրութենէն, ո՛չ տէր ու տիրականէն, ո՛չ դեղ ու դեղատ և ո՛չ իսկ ողորմած թիկի մը կա՛ս որ դէթ իր պապու հոգուն խաթ այցելէ սա Տարօնի քարուքանդ գիւղերուն, հասկնայ անոնց ցաւը, դեղ ու բալասան մը քսէ անոնց վէրքերուն որ չուտ չուտ չիլլեն իրենց կանաչ արեւէն։ Կը պատմեն թէ մեռնողները միայն 4 օր անկողին պառկեր են, թէ մեռած ատեն կռնանն ու կողերը կը սեւնան օրպէս լոզակ եւայն. ուրիշներ ըսին թէ քաղէրա է, մի քանիսը սաալիճ-թիֆո և ոմանք ալ անօթաման եղեր է ըսին և խորհեցան կառավարութեան լուր տալ ու պէշէնիկի բժիշկը ուղարկել էն կողմերը. բայց արդեօք կը կարծէք պէշէնիկի բժիշկ կը գտնուի՞ Մուշ. եթէ ըլլայ ալ, Հայի համար պիտի վազի՞ երթայ մինչեւ Վարդենիսը, ո՛չ երբեք։ Կը պատմեն թէ այդ ցաւը ձարակած է նաեւ Սլլվանիչ գիւղին մէջ և ունեցեր է մեռեալներ։

** Անցեալները Հայոց, Հայ-Կաթոլիկաց առաջնորդներու և գիւղապետներու կողմէ լրագրութեան — Իքտամին, Սապահին, Արեւ լրին, Բիւզանդիոնին— ուղղուած, ընդարձակ, բողոքխառն հեռագրին դիմաց, արձագանգ կուտայ Մշոյ Թուրքութիւնը. կ՝երեւի թէ խեղճերուն ջղերուն ու հոգու թելերուն դպեր է, ինչպէս նաեւ ազատամիտ տարրին. ինչ ընեն, մինթէ սորվեր են ճշմարտութիւնը խոստովանելու և արդարութեան առջեւ գլուխ ծռելու։ Ու եւեր հերքեր են թէ, Հայերը չեղած բաները գրեր են, զրպարտութիւն չլլեր են եւն. եւն. ո՛չ երբեք, տո՛ Հայեր, ձեր բերան ինչպէս կը բռնէ, կ՝ըսէք, կը դանդատիք Խալիլներու, Իզզէթներու, Գէորխաներու, Բրզախներու, Աղամահներու վրայ. չէ՞ որ ատոնք անմեղ, հրեշտակի պէս մարդիկ են։ Ամբաստանուողները —հանրածանօթ բռնակալները — պաշտպանելու և կամ ճշմարտութիւնը խեղաթիւրելու ու հերքելու համար, քանի մը ստորագրութեամբ, ի մէջ այլոց կը գտնուի եղեր գռեհիկ միութիւնարքը, ատոնք կը հերքեն թէ Հայերու բողոքը սուտ է և Մշոյ մէջ սով չեղեր, այլ ազգատութիւն են.։ Այս հերքման դէմ իրր հերքում կուգանք բացատրել քանի մը կէտեր։ Առաջին հերքող անհատները պատկանելով գապիլաթներուն և վերոյիշեալ ծանօթ հարստահարիչ բնտանիքներուն, վաւերական չէ իրենց հերքումը. ժողովուրդը կ՝ըսէ թէ «աղուէս զպոչ կը բերէ վկայ». իրենք ալ նոյն ամբաստանութեան տակ կը գտնուին, որպէս զի իրենց կրօնակիցները, գրկող, բռնի հոգ գրաւող, սալափտար եւն., եւն., ամէն ինչ գործեր են Հայերու դէմ։ Երկրորդ կը գրեն թէ «Մշոյ մէջ սով չի կայ, միայն աղքատութիւն կը տիրէ եւն.», ի՞նչքան սուտ. չեն ամչնար իսկ, երբ կը խոստովանին թէ «աղքատութիւն կը տիրէ». կը խնդրե՛մ ըսէ՛ք, աղքատութիւն օրո՞ւ երեսէն, Հայերո՞ւն, եթէ ոչ Թուրքերուն. ուսկի՞ց առաջ կուգայ սով, աղքատութենէ՞ թէ հարստութենէ՞։ Տո՛ անգութներ, դուք հայի հոգին ծծեցիք, արնքամ ըրիք, ցամքեցուցիք անոր երակներու մէջի արիւնը որպէս ագրուկ, ի՞նչ թողիք չինականին, ո՛ւր տեղից հարստացաք, աչխատեցա՞ք, քրտինք թափեցի՞ք, չէ՞ որ, ասկէ 10—15 տարի առաջ, ձենէ խրաքանչիւրը չուկայի մէջ ձմերուկ, դդում և այլն կը ծախէր. ինչ կ՝ըսէ գաւառական ստացուածը. «անօթից օր ցերեկուընէ կը քնանայի»։ ըսէ՛ք տեսնեմ ուսկի՞ց տիրացաք, ժողվեցիք ձեր այժմեան ոսոխ հարստութիւնը։ Ինչէ՞ն աղքատացաւ գիւղացին, ինչէ՞ն աղքատութիւն տիրեց բովանդակ ժողովրդեան մէջ, մինչդեռ ձենէ 10 հազարէն հազիւ մէկն աղքատ է, ո՛ւր գնաց չինականի ոչխարի հոտերը, մինչդեռ նա օրն ի բուն, խաղաղ կը դառէր ու կը վասակէր դաշտին մէջ, կը թափէր իր արիւն-քրտինք, բայց նա օրքան զոր յետ գնաց ու առաջ չեկաւ. ինչո՞ւ։ Ըսէ՛ք տեսնե՛մ, հայրենակից Թուրքեր, կաւերը չափելու ժամ, Հայ մէկ քանի՞ կոտ հաց լեցուց իր հորն ու փեթակ, իր աւել ու ցախաւելէն դատ բան մը տարա՞ւ իր տունն, չէ՞ որ հացահատիկն ալ ձերն է, յարդն ալ։

Եւ ալ կը խոստովանիմ որ սով չտիրեր Մշոյ մէջ, բայց որո՞նց մէջ, Թուրքերուն, Քիւրտերուն մէջ. ամենքն ալ հացալից, հարուստներն. ո՞ւր գնաց Հայի համայութիւնը, հարստութիւնը, ամէնքն ալ բռնակալութեան չնորհիւ քիւրտերու, Թուրքերու ծոցին մէջ թափեցան։ Մեր հայրենակից, եղբայրացած Թուրքերը, իրենց հետ բաղդատելով, կ՝ըսեն թէ սով չտիրեր Մշոյ մէջ. եթէ փսսրան գիւրութիւն ընծայէր, եթէ կրնայի յաջողցնել, Մշոյ հացահատիրու մէջ եփուած հացէն կտոր մը պիտի ուղարկէի Պոլիս, քննութեան յանձնելու համար թէ, սովի հա՞ց է, Մշոյ մէջ սով կը տիրէ՞ թէ ոչ. այն ատեն լուս-աչքով պիտի տեսնէին սովի նշանաւանը՝ հաց, խանտուրդ ցորենի կորեկի, գըլգըլի, գարու եւն. եւն., արդեօք ինչո՞ւ այդ տեսակ վարնոց, վատ տեսակ հաց. սով ըլլալո՞ւն համար։ Կը կասկածիմ մեր այս առաջարկին վրայ, Թուրքերը իրենց ասելու հացերէն ուզարկեն և հերքեն մեր ըսածները։ Երրորդ ըսելիքս սա է որ, տո՛ միութեսարիք, դու օտարական, դեռ երկու ամիս է Մուշ գալդ, ի՞նչպէս ելեր 20 տարուան պատահարներու դէմ հերքում կը կարդաս. մինթէ դո՞ւն ալ սուտի վկան ես։

Արդ, սիրելի հայրենակիցներ, սիրելի Թուրքեր, եղբայրութիւնը այդպէս չէ. եթէ կը սիրէք Սահմանադրութիւնը, եթէ կը սիրէք հոմերաշխութիւնը, եթէ կը փափաքիք որ օսմանցի ապրինք, ձեռք ձեռքի տանք, բողոքենք զեղծարարներու դէմ, ըլլա՛յ ան հայ, ըլլա՛յ ան Թուրք, ըլլա՛յ ան հայր, ըլլայ ան եղբայր, որպէս զի կարենանք կանգուն պահել Սահմանադրութիւնը, եղբայրութիւնը ու հաւասարութիւնը։ Ձեր այս ընթացքը արգանալի չէ. ելլել պաշտպանել, քաջալերել ձեր ազգակից Թուրքերը, նորէն պաշտօնի մէջ պահել, չէ՞ որ Սահմանադրութիւնը ատոնց համար եղաւ. ձեր պահանջումներով Սահմանադրութիւն չըլլար և կը մնայ մեռեալ տարբ. ուստի կը խնդրէի ազնիւ ըլլալ և բարի զգացումներ ունենալ. թօթափեցէ՛ք հինը, փոխեցէ՛ք ձեր չապիկը և միանգամայն բնութիւնը, որպէս զի խաղաղիկ դրացնութեամբ իրարու հետ ապրինք։

** Քրդական վայրագութիւնները չանմուեցան. ատեն ատեն նորէն ասոնց գազանութիւնները դուրս կը պոռթկան և իրենց որջերէն դուրս ելլելով, կը լափեն Հայի կեանքը, կը թալանեն, կ՝աւարեն Հայի ինչքը։ Անցան Սասնոյ անառելի ջարդերու, սպանութեան, թալանի օրերը, բայց չանցան սա Սասնոյ Աշիրէթներու խաղիրութիւնը, բռնակալութիւնը. մեռա՛ Սասնցին պատուոյ-նամուսի համար, սակայն նորէն չիրկուեցաւ։ Վերջաւորներու հծծիւն, խաղիրութեան երեսէն մերկ մնացողներու վայնասունը կուգայ Սասունէն։

Բողոքցի Աշիրէթի՝ զազրիա Մամուա, եղբարք Սամբ, Ալան, Խալիլի որդին Ապտուլլան, Զէյնէպին, Թէլոն, վաղմի աղաներ, իրենց գիւղերում մնացող Հայերուն թոյլ չեն տար այս վերջնոց երթալ իրենց հարսը բերել, իրենք ալ կ՝ընկերանան և կ՝երթան Խան. Բաշքրշնեք և Մաղնեք գիւղերը՝ Խան գիւղ Ստեփոյի աղջիկը իրենց Հային կին տանելու, աղջկան հօր կողմէ քանի մը հարիւր դահեկան խալաւ կը պահանջուի, ըստ վաղեմի դրութեան, Քիւրտերը թեր ելլելով իրենց Հայերուն չեն տար և կը միջամտեն խնդրոյն մէջ, ու ծանրապէս կը վիրաւորեն Սահակ, Հրէշ, Սատիս, Ռաչօ, Սաֆար և Վարդան անուն անձերը, գիւղն ալ կը թալանեն կո տանին 50 քիլէ ցորեն, 30 ոչխար, 25 լիտր իւղ եւն. մանր մունր բաները։

** Ո՛ւֆ, վերտին սա հայ բանտարկեալներու բողոքներ, տրտունջներ, այս ողորմելի արարածները հեռու ընտանեկան քաղցրիկ ծոցէն բաժան զանակաց անուշիկ գգուանքներէն, բանտի խորէն, մութ զնդանէն, խոնաւ նկուղներէն, լացի ու հեկեկանքի ձայները կը հասնեն ու կտոր մը սեւ թղթիկ կը բերեն մեզ։ Բրդուճ (պատան) մը թղթի վրայ գրուած, բանտարկեալներէն խնդրագիր մը կը հասնի առաջնորդարան ու իրենց ցաւերուն վրայ կը գանգատին, կը գանգատին թէ հին բէժիմը գլուխս վերուցեր է, և թէ ձայն կայ չղթայ, կոճ եւն. տանջանքի գործիքները ի գործ պիտի դրուին հայերը նեղելու համար, որովհետեւ հայերուն ազատութիւն տրուեր է, հայ-ֆէդայիները բանտէն ազատուեր և քիւրտ ոճրագործները տեղերնին բռներ են, մեր ազատութիւն մեր ձեռքէն խլեր են։ Բանտապանը խստիւ կը վարուի հայոց հետ, պատուիրած է կարտիաններուն, սենեակներէն դուրս, ապատ օդին մէջ, բանտին բակը ելլելու չձգել հայերը։ Առանց ո և է պատճառի հրամայում է քիւրտերուն ծեծել հայերը. ասոնք ալ յարձակելով կը ծեծեն և կը խոշտանգեն հայերը և ուտելիքներն ալ կը յափշտակեն։ Հայերու սենեակներու պատուհանները բաց, առանց ապակիի կը մնան, բոլորն ալ հիւանդ են, վառարան և վառելիք չեն տար, կը խնդրեն Առաջնորդարանէն միութեարքին ուշադրուիլ։

—Ոչ, ես այնպէս չէի վարուի։ Նա անսիրտ աղջիկ էր. նա իւր գեղեցկութեան համար զոհեր էր պահանջում, և որքան բաղմանում էր զոհերի թիւը, այնքան այդ անդգութիւնը նրան զուարճութիւն էր պատճառում։ Նա իւր պաշտողների դիակներից և գագաթներից իւր համար ամրոց հիմնեց։ Բայց ես այդպէս չէի անի, ես թոյլ չէի տայ, որ մի կաթիլ անգամ արիւն թափուէր, այլ իսկոյն դուրս կը գայի թշնամու հանդէպ, կուրծքս կը դարձնէի դէպի նրա նետերը և կասէի. «առա՛ ես, եթէ ինձ համար է կռիւը, թո՛ղ դադարի նա»։ Ես կը զոհէի ինձ, բայց կը փրկէի այդ բերդը։

Նա խօսում էր իւր հոգու բոլոր անկեղծութեամբ։ Զոհաբերութեան այդ դաղափարը կազմուել էր նրա մէջ՝ ոչ թէ ընդհանուր մարդասիրական զգացմունքից, այլ կրթութեան այն պայմաններից, որոնցմով, սկսեալ մանկութիւնից, շրջապատուած էր եղել նա։ Նրա պառաւ դայակները լցրել էին նրա գլուխը հաբիւրաւոր վէպերով ու հէքեաթներով, որոնցմով այնքան հարուստ են պարսկական աւանդութիւնները, և որոնք ներշնչել էին նրա մէջ մի տեսակ հերոսական ոգի, և վառել էին նրա երեւակայութիւնը անձնազոհութեան զգացմունքներով։

Թագուհին, լսելով օրիորդի ոգեւորութեամբ լի խօսքերը, խիստ տխուր ձայնով նկատեց.

—Բայց այդ բոլորը, սիրելի Որմիզդուխա, հակառակ քո բարի ցանկութեան, կատարուեցան արդէն...

Օրիորդը գունաթափուեցաւ։

—Ի՞նչը կատարուեցաւ,—հարցրեց նա չփոթուելով։

—Այն զոհերը... այն արիւնը... այն կոտորածը...

—Ի՞մ պատճառով...

—Այո՛, քո պատճառով...

Փոքր էր մնում, որ ուշաթափ լինէր նա։ Թագուհին գրկեց նրան և, իւր կուրծքին սեղմելով, ասաց.

—Հանդստացի՛ր, սիրելի Որմիզդուխա, քո պատճառով կատարուած դժբախտութիւնների մէջ դու չես յանցաւորը։ Դրանք կատարուեցան առանց քո կամքի և յաժարութեան։ Լսի՛ր, ես կը պատմեմ քեզ տխուր իրողութիւնը։

Թագուհին պատմեց օրիորդին գործի իսկութիւնը, թէ նա գերի է այդ բերդում և պահուած է իբրեւ պատանդ։ Հաւատցրեց, թէ բերդի պաշարողը Մերուժան Սրծրունին է, և պաշարել է՝ նրան ազատելու համար։ Հաւատցրեց և այն, թէ ինքը՝ օրիորդը՝ Մերուժանի նաւածն է, և ապագայում պէտք է նրա կինը լինի։ Բացատրեց, թէ ի՞նչ քաղաքական հանգամանքներից առաջ եկաւ նրա օտարոտի հարսնաքօսութիւնը։ Նկարագրեց օրիորդի եղբօր, Շապուհ արքայի, ներկայ յարաբերութիւնները Հայոց հետ, նրա վարած պատերազմների նպատակը, թէ որպէս ցանկանում է նա Հայոց կրօնը և թագաւորութիւնը ոչնչացնել և Հայաստանը պարսկական մի նահանգ դարձնել և այլն։ Այդ բոլորը հոմառօտ կերպով հաղորդելուց յետոյ, Թագուհին վերջացրեց իւր պատմութիւնը այս խօսքերով.

—Ահա, սիրելի Որմիզդուխա, քո եղբօր այդ իսկ նպատակը, այսինքն հայոց կրօնի և թագաւորութեան ոչնչացնելու աչխատութիւնը յանձն է առել Մերուժան Սրծրունին, և քո եղբայրը, իբրեւ մի բարձր վարձատրութիւն, խոստացել է քեզ կնութեան տալ Մերուժանին։

—Այդ երբե՛ք չէ կարող լինել,—ձայն տուեց օրիորդը և նրա խոշոր աչքերը վառուեցան բարկութեան կրակով։ — Ես մի այդպիսի չարագործի կինը չեմ լինի։

—Ի՞նչու, սիրելի Որմիզդուխա, եթէ Մերուժանին կը յաջողուի ոչնչացնել հայոց թագաւորութիւնը, նա ինքը հայոց թագաւոր կը դառնայ, իսկ դու — հայոց թագուհի։

Օրիորդը սկսեց ծիծաղել։

—Բո՞ փոխարէն, — հարցրեց նա, չարունակելով իւր ծիծաղը, — ես պէտք է յաչտակեմ քո՞ թագը... Այո՛, դա լաւ երախտագիտութիւն կը լինէր իմ կողմից այն բոլոր բարութիւնների համար որ դու արել ես ինձ... Բայց հայերը, կարծեմ, այնքան ծոյլ չեն, որ հեշտութեամբ տան մեզ իրանց թագաւորի և թագուհու թագը...

Նախատենեակում թագնուած դեւը իւր լսելիքը աւելի մօտեցրեց դռանը։

Թագուհին հարցրեց.

—Զէ՞ որ դու ասացիր, որ եթէ գիտենան՝ կռիւը և պատերազմը քո համար է, դու քեզ կը ձգես՝ թշնամու գիրկը։ Այժմ ա՛ռ՝ հասկացար, որ Մերուժանը քո պատճառով է պաշարել այդ բերդը։

—Այո՛, ես ինձ կը ձգէի թշնամու գիրկը կռիւ և պատերազմի սկզբում, երբ դեռ ոչ մի արիւն չէր թափուել, և երբ կը գիտենայի, որ ինձանով ամէն ինչ կը վերջանար։ Բայց այժմ շատ ուշ է... դառն եղելութիւնները կատարուեցան... և մենք այժմ ապրում ենք դիակների կոյտի վրայ...

Թագուհին դարձեալ գրկեց նրան և սեղմեց իւր բորբոքուած կուրծքի վրայ։ Նրա հարցուփորձը այն նպատակով չէր, որ համոզէ օրիորդին կատարելու Մերուժանի բաղձանքները, այլ ցանկանում էր աւելի լաւ ծանօթանալ նրա հոգու և սրտի գեղեցիկ յատկութիւնների հետ, որոնք այնքան մխիթարում էին նրան։

—Եթէ ա՛յդ է Մերուժանի ցանկութիւնը,— չարունակեց օրիորդը,—ես կատե՛մ նրան, թո՛ղ բոլոր բարի և չարի ասուածները վկայ լինեն, որ յաւիտեան կատե՛մ նրան։ Ինձ փոյթ չէ, որ իմ եղբայրը խոստացել է ինձ կնութեան տալ նման, բայց ես ինձ կը սպանեմ, և մի այդպիսի անպիտանի կինը չեմ լինի։

—Ի՞նչու չես լինի։

—Նրա համար, եթէ նա լաւ մարդ լինէր, իւր հայրենիքին, իւր թագաւորին և քե՛զ, սիրելի մայրիկ, այդքան վատութիւն չէր անի։

—Բայց նա սիրում է քեզ, և այդ բոլորը արել է քո սիրոյ համար։ Նա ցանկանում է, որ դու անպատճառ հայոց թագուհի դառնաս, իսկ ինքը՝ հայոց թագաւոր...

(Շարունակելի)

"ԱՐԵՒԵԼՔ„ի ՔԵՐԹՈՂԸ — ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ (91)

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՎՈՒՄ ԵՆ

ԺԹ.

ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Մերուժանի մասին գաղափար անգամ չունէր նա, նրան երբէք չէր տեսել, այլ լսել էր անունը միայն։ Նրան չէին ասել, թէ՝ ինքը Մերուժանի նշանածն է և մի օր պէտք է նրա կինը լինի։ Նա չը գիտէր, այո՛, որ այդ բոլոր տառապանքները իւր պատճառով են կատարվում, և թէ՝ բերդի անդութ պաշարողը իւր ապագայ փեսան է՝—նոյն իսկ Մերուժանը։

Պարսից արքունիքում նա էակ չէր, այլ իր էր,— այն գեղեցիկ և թանգագին իրերից մէկը, որոնցով լի էր արքայական գանձարանը։ Եւ ինչպէս այդ իրեղէններով պարսից արքան սովորութիւն ունէր վարձատրել իւր աւագների ծառայութիւնները, նոյնպէս և իւր քրոջը տալով, խոստացել էր նա վարձատրել Մերուժանի դժնդակ ծառայութիւնները։ Այդ կնմանար օրիորդը այն ժամանակ միայն, երբ նրա ձեռքից կը բռնէին և կը յանձնէին Մերուժանին։

Թագուհին մինչեւ այնօր չէր խօսացել օրիորդի հետ Մերուժանի մասին, և խօսալու ցանկութիւն ևս չէր ունեցել։ Բայց լսելով նրա երգը, հարեւանցի կերպով հարցրեց.

—Դիտե՞ս, Որմիզդուխա, ո՛վ է պաշարել մեր բերդը։

—Զեմ իմանում,—պատասխանեց նա։

—Եթէ թշնամին ասէր՝ «ուզէք ինձ Որմիզդուխին, ես կը թողնեմ և կը հեռանամ»,—դու կը գնայի՞ր։

—Կը գնայի։

—Ի՞նչու կը գնայիր։

—Որ այդքան մարդիկ չը մեռնէին, որ հաց լինէր՝ դրանք ուտէին, և որպէս զի դու այդքան նեղութիւն չը կրէիր,—առա՛ ի՞նչու համար կը գնայի։

—Ուրեմն, դու նոյնպէ՞ս կը վարուէիր, ինչպէս վարուեց այն ամրոցի աղջիկը, որի

թիւնը հրաւիրել այս արդահատելի վիճակին վրայ։

Հոկտ. 20.—Մուսուած անկիւններէն հեռու աչքերէ, կէնճի ճապաղնուր գաւառակին բազմաթիւ ստորագրութեամբ հանրագրութիւն մը, հասած է Առաջնորդարան, որ կը բողոքէ տեղւոյն գայմագամին և գաղտնի մարմիտիրին դէմ, որոնք սոսկալի կերպով կը նեղեն, կը զրկեն, կը հայհոյեն, կը չարչարեն տեղւոյն Հայերը. եկեղեցիի ժամերգութեան արգելք կ'ըլլան, Սամանադրութիւն ինչ է չեն գիտեր, կ'ուտուի, կը հաղնուի. ո՛չ համը գիտեն և ոչ հոտը. կը պաղատին, կ'աղերսեն, կը թախանձեն Առաջնորդարանին իրենց վիճակը Պատրիարքարան տեղեկագրելով, երկու ապիկար պաշտօնեաներու հեռացումը խնդրելով, որպէս զի քիչ մը խաղաղին։

*** Երբ սա տողերուն վերջակէտ մը կը դնեմ, կը լսեմ ջուխտ մը պատուաւոր և ուշիմ երիտասարդներու յայտարարութիւնը՝ 40է աւելի անհատներու ակումբի մը մէջ. «Այսօր խանութիս եկան Հայոց Առաջնորդներու հեռագրին դէմ ստորագիր կնքող Բալալ, Ֆարրը և մէկ քանի ազաներ. ի մէջ այլ խօսակցութեանց, երկա՛ պատուաւոր Թուրքերը յայտարարեցին թէ այդ հեռագիրը իրենց չէն կնքած, ստորագրութիւնին խարդախեր են։ «Ահա կինքնիս Թող բաղդատութեան դնեն, մենք գիր չենք գիտեր, եթէ Հայերը պահանջելու ըլան, պատրաստ ենք գրաւորապէս հաւատալիք տալ. այս խարդախութիւնը քլիւպին մէջ տեղի ունեցեր է. մեր ստորագրութիւնները քլիւպին քանի մը անդամները խարդախեր են մեր բացակայութենէն վերջ. մենք պիտի հրաժարինք քլիւպի անդամակցութենէն և ամաւնամ տալէն։ Ինչո՞ւ մենք չենք գիտեր որ Հայերու բողոքը արդարացի է. արդէն խնդրոյ նիւթ եղող անձերու որպիսութիւնը մեզի ծանօթ է։»

Արդ, կը զարմանամ թէ Իպտամ և Թագվիմի Վագայի, որ այս լուսաւոր դարուն մէջ Օսմ. Հայրենիքի կարեւոր օգակներէն կը համարուին և միանգամայն ազատագրական շարժման կը մասնակցին, ինչպէս այդ կերպ սուտեր կը կլլեցնեն իրենց ընթերցողներուն. որքան գիտեմ՝ պատուաբեր բան չէ և փութալու են իրենց սիալը դարմանելու։

Ն. Պ. Մ.

Մուշ, 28 Նոյ. 1908

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Բ.Հոդեր Լոյս յօդուած մը կը հրատարակէ Թուրքիոյ պահանջմանը մասին, որպէս զի Աւստրիա-Հունգարիա մասնակցի օսմ. հանրային պարտքին։ Նոյն թերթը կ'ըսէ.— «Հունգարիա, Թուրքիոյ նկատմամբ իր ունեցած համակրութեանը հաստատակ, ազգու կերպով կը մերժէ այդ պահանջումը։ Թուրքիոյ պետական մարդերը կ'երեւայ թէ Պառոն Էքսենթալի հաստատած ընթացքը՝ Եէնիբազարի վերադարձուելովը և «քարիդիլասիօն»ներով ու մաքսերու յաւելման համար լաւ տրամադրութիւններովը, իբրեւ տկարութեան մը նշանը կը նկատուն և իբրեւ բացարձակ պէտք մը ամէն պարագայի մէջ համաձայնելու համար։ Աւստրիա-Հունգարիա կրնայ արտի կատարեալ հանդարտութեամբ սպասել այն վայրկեանին, ուր օսմ. նախարարները գործերը իրականութեան աւելի համապատասխանող եղանակով մը դատեն։ Արդէն Թուրքիոյ կացութիւնը բաւական անհանգստ է՝ մէկ կողմէն Պուլկարիոյ հետ յարաբերութեանց ձգտուելովը և միւս կողմէ ալ Մակեդոնիայի մէջ տիրող անապահովութեամբ և ուրիշ դժուարութիւններով, այնպէս որ Թուրքերը պիտի չկրնան երկար ատեն շարունակել իրենց անհաշտ տեսակէտը Աւստրիոյ-Հունգարիոյ հանդէպ։»

ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԵԾ ԵՐԵՐԱՇՍԱԳԻՐ

Իտալիոյ աղետալի երկրաշարժին նրկատմամբ երէկ իրիկուն սա հեռագիրները ստացանք.

Ռէճճիօ-տէ-Քալապրիա, 31 դեկտ.— Վիքդոր Էմմանուէլ թագաւորը, Օրլանտօ և Պէրտոլինի նախարարներուն հետ հոս ժամանեց։ Բազմաթիւ վիրաւորներու այցելութիւն տուաւ և, աղէտին նկատմամբ աւելի եւս գաղափար մը կազմելու համար, մակոյկով պտտեցաւ քաղաքին ողողուած թաղերը։ Ժողովուրդը խանդաղատութեամբ ընդունեց թագաւորը։ Նաբոլի զրահաւորը, որ առաջին օգնութիւնները կը բերէ, հոս ժամանեց։ Զինուորներ կը պահպանեն ուռնտուղէնի մթերանոցները, որպէս զի Նորէն աւարառութեան փորձեր տեղի չունենան։ Երկաթուղի բանտարկութեան դատապարտուած անձերը Նաբոլի զրահաւորը փոխադրուեցան։ Միւսներն ալ իրենց տեղերը զրկուեցան։ Դիակներու թաղումը և ապահովումները սկսան։

Բալի.—Քաղաքին երկու երրորդ մասը կործանած է։ Անկարելի է ճշդել զոհերուն թիւը, որոնց գրեթէ ամէնքը փլատակներուն տակ կը գտնուին դեռ։ Սէմինարա քաղաքն ալ կործանած է. կան 1500 մեռեալ և նոյնքան վիրաւոր։ Սիմէրոլի, Սան-Բրոքոբիօ և ուրիշ փոքր քաղաքներ մեծապէս վնասուած են։ Այդ տեղերն ալ բազմաթիւ մեռեալներ և վիրաւորներ կան։

Ռէճճիօ-տէ Քալապրիա.— Թագաւորը հեռագիր մը ուղղեց Նախարարապետ Պ. Ճոլիդտիի, ըսելով որ Ռէճճիօ ալ կործանած է Մէսինայի նման և թէ ռուսական նաւ մը, 500 վիրաւորներով, վաղը Նաբոլի կը ժամանէ, ուր պէտք է հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել, զանազան ցաւաթաղ հանելու և զանազան հիւանդանոցներ փոխադրելու համար։

Հռոմ.—Քաղաքի փոխարէն անօրէնը հեռագրեց թէ Մէսինայի նաւահանգիստին նաւարանները ծովին մակերեւոյթին հաւասար վար իջած են։ Ծովին ալիքները Մէսինայէն մինչեւ Սիրակուսա խուժած են, որոնց կործանարար ազդեցութիւնը անագին և անարկու եղած է։ Զոհերու թիւը երկու հարիւր հազարի կը հասնի։ Դիտարանը 42 ցնցումներ ծանոյց ազնտալի երկրաշարժէն ետքը, բայց տասերեք ժամէ ի վեր գործիքները հանդարտ են։ Եանա, Ագրիմպոլի և Վալէքան արտասովոր գործունէութիւն մը ցոյց չեն տար։ Երկրաշարժին չարժառիթը հրաբուխային չի նկատուիր. 1883 փետրուար 9ի պատահածին նման է։

Քադանի.— Մէսինայի կացութեանը մասին հետեւեալ առնուած մանրամասնութիւնները անաբեկիչ են։ Գիւղերը բնաւ լոյս չկար։ Նաւերը իրենց երեկտրական լուսարձակները կ'ուղղէին քաղաքին վրայ։ Ջուր չկայ, որով աւելի կը ծանրանայ սոսկալի կացութիւնը։ Իտալական, անգլիական ու ռուսական զինուորները գիշեր ցորեկ կը զբաղին ազատման գործով։ Ամէն կողմ կը տեսնուին արկածէն ազատածներ՝ կաղ և գլուխին ու թեւերուն վիրակապերով։

Մեսինա.— Փոխագրուելիք գաղթականներուն թիւը մէկ քանի տասնեակ հազարի կը հասնի։ Ողջ մնացողները կը շրջապատեն մեկնող կառաքարները. այդ միջոցին սրտաճմլիկ տեսարաններ տեղի կ'ունենան, վասն զի ամէն ոք կ'ուզէ հեռանալ։

—Թագաւորը, այսօր, պիտի այցելէ Սիկիլիոյ եկեղեցին արկածեալ գիւղերը և վաղն ալ Քալապրիայի։ Թագուհին ալ վիրաւորներուն կ'այցելէ, մխիթարելով զանոնք։

Ռէճճիօ-տէ-Քալապրիա.—Լածծարոյէն Ռէճճիօ ասնող ճամբուն վրայ աւեր և անարկեակում կը տիրէ։ Նարինջի ոստերն պարտէզներ կործանեցան։ Ողջ մնացած բազմաթիւ անձեր կը տեսնուին որոնք դէպի Լածծարօ կ'երթան՝ շրջակաները նստելու համար։ Գոքալէ գիւղը բոլորովին կործանած է։ Ամէն տեղ, գիւղերու մէջ, դիակներ կան։ Ծովին միւս կողմէն կը տեսնուին Մէսինայի վրայէն բարձրացող ծուխի հինգ սիւներ։ Բէլլարոյի համայնքին գիւղերէն քարի կառներ միայն մնացած են։ Հոն հարիւրաւոր մեռեալներ կան, զորս դեռ կարելի չէ եղած թաղել։ Զինուորները կը շարունակեն աշխատիլ աքանչելի անձնուիրացութեամբ մը։ Ողջ մնացողները կը նեղուին կանգնին ամէնէն տարրական պէտքերու չգոյութենէն։ Անցորդները կը շրջապատեն, «անօթի ենք» ըսելով։ Օգնութիւնները մեծ փութով առաջ կը տարուին։ Թաթանծարոյէն 150 կամաւորներ ճամբայ ելան Նաւերով։ Աղատման գործին աշխատողները պարտաւոր են զգուշանալ անօթի և կասդած չուներէ։ Երէկ երկու նոր ցնցումներ զգացուեցան, մեծ խուճապ պատճառելով։ Նահանգին տասնրեթ համայնքները և բազմաթիւ գիւղեր բոլորովին կործանած են։ Երեւելիներն Պ. Տրիբերի Ռեճճիոյի մէջ փլատակներուն տակէն դուրս հանուեցան ծանրապէս վիրաւորուած, իսկ երեւելիներն Պ. Վալանդինա մեռաւ։

Քադանիարо.—Մէսինարայէն առնուած վերջին լուրերու նայելով, մինչեւ հիմա 700 մեռեալներ հանուած են փլատակներուն տակէն. տուներէն և ոչ մէկը ընակելի է։

Հռոմ.—Վիլհէլմ կայսրը հրամայեց Միջերկրական գտնուող երկու դերման նաւերուն որ Մէսինա երթան՝ ազատագրման գործին մասնակցելու համար։

—Բարքսիօ ու Շանցէր նախարարները և գաղթականութեանց դոմիսէրը որոշեցին Ռէճճիօ ու Մէսինա ղրկել երեսուն օրուան ուտելիք պարունակող նաւեր. նաև գաղթականներ փոխադրելու և ժողովուրդը առժամարար պատսպարելու նպատակով։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Սէրայէվոյէն կը հեռագրեն թէ Նովոյէ Վրեմիան թղթակիցը՝ Պ. Բէրէսբէվքի, որ Սէրայէվօ նոր ժամանած էր, դուրս հանուեր և սահմանագուրկ առաջնորդուեր է։

—Բէչղայի մէջ քաղաքական պատճառներու համար կազմակերպուած գործադուլը չյաջողեցաւ։ Հարիւր հազար գործաւորներէն միայն 4 հազարը բանիթող ըլլած են։ Կէսօրէն ետքը Ասարաչի փողոցին մէջ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ոստիկաններուն և բանիթող ընդոներուն միջեւ։ Այս վերջինները քար նետեցին, որով ոստիկանները սուրերնին քաշեցին։ Կառապանի մը գլուխը պատռեցաւ քարէ մը։

—Բարիզի ներքին գործոց պաշտօնաբանին բակին մէջ մարդ մը մէկ քանի անգամ ռէվոլվէր պարպեց։ Ձերբակալուեցաւ առանց դժուարութեան։ Պէնէդիգդի անուն Բորսիքացի մըն է։ ըսաւ թէ առանց մէկուն նշան առնելու զէնքը պարպած էր. ուզած էր իր դժգոհութիւնը յայտնել՝ իր աղերսագիրներէն մէկը Պ. Բէլէմնսոյի կողմէ մերժուած ըլլալուն համար։ Ոստիկանութիւնը հաստատեց թէ Պէնէդէդդի դէպի նախարարապետին սենեակը ուղղած էր հրաշէնը, վասն զի երկու գնդակներ պատուհանէն ներս մտած էին։ Հաստատուեցաւ որ այդ մարդը խենթ մըն է։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

Եէճի Կազէթա, խօսելով Թուրքիոյ և Իտալիոյ միջեւ եղած բարեկամական յարաբերութեանց և մասնաւոր վերջերս Իտալացիներուն կողմէ ցոյց տրուած բարեկամութեան վրայ, հանդանակութիւն մը բացած է ի նպաստ Իտալիոյ երկրաշարժի արկածեալներուն։ Եէճի Կազէթա այդ առթիւ ջերմ հրաւէր կը կարդայ իր ընթերցողներուն և ինք առաջին օրինակը կուտայ հինգ հարիւր ֆր. նուիրելով։ Կը յիշէ թէ Պոլսոյ մեծ հրդեհին առթիւ եւրոպացիները ո՛րքան բարեկամութիւն ցոյց տուին և մասնաւոր թէ Բարիզի Մեծ Օպերային տրուած ներկայացումէ մը 40,000 ֆր. գոյացաւ։

—Ծովային նախարարութիւնը որոշեց բժիշկներով, դեղագործներով և մեծաքանակ դեղերով յատուկ մը Իտալիա ղրկել՝ արկածեալներուն օգնութիւն հասցնելու համար։ Այդ յատուկը պատրաստած է և չուտով ճամբայ կ'ելլէ։

—Մեծ-Եպարքոսը, երէկ, Իտալիոյ դեսպանատունը գնաց և երկրաշարժին առթիւ ցաւակցական այցելութիւն տուաւ դեսպան Իմբէրիայի մարքիզին, որ շնորհակալութիւն յայտնեց Օսմ. կառաւարութեան կողմէ ցոյց տրուած այս բարեկամութեան համար։

—Սուլթանը, Իտալիոյ երկրաշարժին առթիւ, յատակցական հեռագիր մը ուղղեց Վիքդոր Էմմանուէլ թագաւորին. նաև հազար ոսկի նուիրեց ի նպաստ արկածեալներուն։

ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ

Իպտամի խմբագիրներէն մէկը յառաջիկայ 1325 տարուան ելմտացոյցին համար տեսակցութիւն մը ունեցաւ ելմտական նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն մէկին հետ։ Խմբագիրը յայտարարեց թէ 1325 տարուան ելմտացոյցին բացը թիւէ հինգ միլիոն ոսկի կը հաշուուի, սակայն աւելի պիտի ըլլայ եղեր։ Ատոր պատճառն ալ մէկ կողմէն հասոյթներու գանձման նուազիլը կը նկատուի և միւս կողմէ ելմտացոյցին վրայ եղած կարգ մը յաւելումներ։ Նուազման այդ պատճառներուն մէջ կան նաեւ ոչիսարի տուրքին բարեփոխման և կալուածական տուրքի զեղչուելուն մասդրութիւնները։ Պաշտօնատարը յայտարարեց թէ յառաջիկայ 1325 տարուան ելմտացոյցին հա՛մբ մէկ փոքր մասը պատրաստուած է. իսկ ծախքերու մասը բնաւ պատրաստուած չէ։ Հետեւաբար կարելի չէ ճշդել ելմտացոյցին բացը։ Յառաջիկայ տարուան ելմտացոյցին մէջ թէեւ ծախքերը աւելցած են, սակայն հասոյթի նոր աղբիւրներ ալ գտնուած են։ Կառաւարութիւնը զանազան միջոցներ ձեռք առած է, որոնցմով ո՛չ թէ հասոյթները պիտի նուազին, այլ պիտի աւելնան։ Ոչխարի տուրքին գալով, ըսուած բարեփոխութիւնը այն է որ 1320 տարիէն առաջուան տարիներու տուրքերուն վրայ աւելցած հարիւրին երկուքը պիտի զեղչուի. ատոր փոխարէն կը մտածուի սպառման տուրք մը դնելով՝ այսինքն սպառելիք միներու իւրաքանչիւր օխային որոշ տուրք մը առնել։ Կալուածական տուրքերը զեղչելու մասին ալ որոշում մը չկայ, սակայն անհրաժեշտ է այդ տեսակ զեղչ մը ընել. նաեւ հարկ է նոր կալուածամատեան մը կառարել կարող ու գործունեայ պաշտօնեաներու միջոցաւ։ Խմբագիրը ուզեց գիտնալ թէ ատոնց է այն լուրը որուն համաձայն, ելմտացոյցին բացը գոցելու համար, մտադրութիւն կայ մաքսերը աւելցնել և մէկ քանի մենավաճառներ հաստատել։ Պաշտօնատարը պատասխանեց թէ առայժմ մտադրութիւն կայ միայն լուցկին ու քարիւղը մենավաճառի ենթարկել։ Լուցկիի մենավաճառին խնդիրը խորհրդակցութեան ենթարկուած է և տեղեկագիրները Բ. Դուռը ղրկած են։ Քարիւղի մասին դեռ խորհրդակցութիւն կատարուած չէ։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պայրամի շնորհաւորական արարողութեանց ապէք վերջը պիտի մասնակցին, նաև, Մերակոյտէն ու Երեսփ. Ժողովէն դաս, Հայուհակալութեանց Ատենին, պետական Խորհուրդին և վճռաբեկ ու վերաքննիչ ատեաններուն նախագահները և անդամները։

—Իպտամ կ'ըսէ թէ ժամանակին Աբրահամ փաշայէն 50,000 ոսկիի դնուած ագարակին փոխարժէքը ելմտական գանձուն կողմէ թէեւ վճարուած է, սակայն այդ ագարակը դեռ կայ. անձնական գանձուն անուանը վրայ արձանագրուած կը մնայ։

—Երեսփ. Ժողովին դեր-ատենապետ Թալաթ պէյ երէկ իրիկուն Սելանիկ ուղեւորեցաւ։

—Սուլթանը, լատինական Նոր Տարին առթիւ, շնորհաւորական հեռագիրներ ուղղեց Եւրոպայի վեհապետներուն։

—Բ. Դրան կողմէ Մեծ-Եպարքոսին ու արտաքին գործոց նախարարութեան թարգմանները, երէկ, օտար դեսպանատունները երթալով, Նոր Տարիի առթիւ շնորհաւորական այցելութիւն տուին։

—Թագվիմի Վագայի մէջ հետեւեալը կը կարդանք.—«Սերպեզդի լրագրին մէջ ծանուցուած էր որ յոռի ընթացքի տէր և Պատրիարքարանէն վտարուած կարգ մը Հայեր ներքին գործոց նախարարութեան կը դիմեն՝ կուսակալի օգնականի պաշտօն ձեռք բերելու համար։ Կը սպասուի որ յոռի ընթացքի տէր անձերու անունները յայտնուին։»

—Էնվէր պէյ, եպարքոսական թարգմանին հետ, երէկ, օտար դեսպանատունները գնաց և Օսմ. Միութեան ու Յառաջդիմութեան Բոմիտէին անունով շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Նոր Տարիի առթիւ։

—Լրագրումի ոստիկանութեան նախորդ առաջին գոմիսար Ճէլալ էֆ. ու ընկերը Ակէսսոյին էֆ. ամբաստանուած ըլլալով որ նոյն տեղը կարգ մը անձեր տանջանքի ենթարկուած են, նոյն տեղը պիտի զբոսնուին դատուելու համար։

—Վիշհրա Բոռդա կը հերքէ այն լուրը թէ Պ. Լիաբէվ և Կ. Պոլիս պիտի դառնայ՝ բանակցութեանց վերսկսելու համար։ Նոյն թերթը կ'ըսէ թէ Բ. Դուռը եթէ նոյնմերձին բանակցութեան ենթարկուած խնդիրներու մասին Պուլկարիոյ նոր ընտրելի մը ունենայ, Պ. Լիաբէվ կրնայ նորէն Կ. Պոլիս երթալ։

—Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց որ հեռագրական ու թղթատարական վարչութիւնը բարեկարգելու պաշտօն ունեցող Սապա փաշա, Երեսփ. Ժողովին կողմէ տրուելիք որոշումէն ետքը՝ այսինքն յառաջիկայ մարտին գործի ձեռնարկէ։

—Իրաւագիտական վարժարանին մէջ երէկ ընթացաւ իրաւաբանական մարմնին գիտական ճիւղը, որուն հայ անդամներն են առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարար Դարբիէլ էֆ. Նարատունկեան, վճռաբեկ ատեանին անդամ Ստեփան էֆ. Գարաեան, երեսփոխան Գրիգոր էֆ. Զոհրապ և փաստաբան Սինապեան էֆ. ու Տիրան էֆ. Երկանեան։

—Պայրամի շնորհաւորական արարողութիւնները, կայս. Իրատէի մը համաձայն, Եըլտըզի պալատան մէջ պիտի կատարուին։

—Երկրագործական Պանքային Հալէպի ճիւղը հարիւր հազար ղրուշ փոխ տուաւ Զէյթունի կարօտ երկրագործներուն։

—Ուրֆայի կառավարիչ անուանուեցաւ Բէրքուքի նախկին կառավարիչ Սալիհ Սալիմ փաշա։

ԿԱՐԻՔ ԱՌԻՆ ընկերութիւնը կը հայթայթէ քաղաքիս 75է աւելի վաճառատուններէ.

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԷՆՆԵՐ—ԿԱՀ-ԿԱՐԱՍԻՆԵՐ

եւ ամէն տեսակ ապրանքներ

Ա. Պ. Ա. Դ. Ի. Ն

ՏԷՆ 24 ամիս պայմանաժամով

ԾԱՆՈՒՑ.—Փարթ-բօսթալով և կամ ո և է ուրիշ միջոցաւ եղած խնդրանքի վրայ, մասնաւոր պաշտօնեաներ կը ղրկուին ամէն տեսակ տեղեկութիւններ տալու և գործառնութիւններ կատարելու համար։ 30—24

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ 1909 ՏԱՐԻՈՅ

Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի սեպհական 1909 տարւոյ պարզ օրացոյցը հրապարակ ելած է մաքուր տպագրութեամբ և կը վաճառուի բոլոր գրավաճառաց քով։

Գինն է 1 դահեկան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Ա.ԶԱՆ.Ն ԿԱՐԾԻՐՆԵՐԸ

Անվերապահ ազատութիւնը թոյլ կուտայ մեզ՝ իւրաքանչիւր օսմանցի անհատներուս որ ամէն բանի մէջ մեր անձնական անկապելի նախասիրութիւնները ունենանք։ Արդէն Սահմանադրութիւնը ի յառաջագունէ «անհատին անկախութեան վրայ հիմնուած է,» ցոյչափ անհատը կը յարգէ օրէնքը, ուրիշին իրաւունքը ինչպէս իրենն իսկ, իր սեփական առանձնաշնորհումներու շրջանակին մէջ ազատօրէն կը շարժի։

Այս իրաւունքին բարձրութեանը և անկողոպտելիութեանը ամէնէն կարկառուն ապացոյցը վերջին կայս. հացկերոյթն առթիւ է որ երեւան եկաւ։ Օսմ. երկրին ներկայացուցիչները, հացկերոյթի հրաւիրուած Վեհապետին կողմէ, ազատ են երթալու կամ չերթալու. նախասիրութեան կամ անձնական տեսակէտի խնդիր մը կար հոս. անոնք որ երթալ ուզեցին՝ գացին։ Առաջ, սասկ չարժում մը — եթէ նոյն իսկ առիթը ընծայուէր — հակավեհապառական ոճիր մը կը նկատուէր և կը պատժուէր։

Ո՛րքան փոխուեր են ժամանակներն ու պայմանները։ Հինգշաբթի գիշեր Օսմ. Խորհրդարանին անդամներէն չսաները գացին կայսերական փեսեր պագնելու, օրնարանութեանց խնկարկու ոլորտներու մէջ ատատուածացնելու համար երկրին վեհապետը. ազէկ, ոչ օգ բան կ'ըսէ. թէև ատոնց մէջ մարդիկ կային, և էն խոշորներէն, որոնք դեռ ուրը ամիս առաջ այսօրուան պաշտուած կուռքը համաչխարհիկ ծանականքի, անմոլարգելի նախատինքներու թիրախն էին դարձուցած։ Նկարագրի խնդիր մը, որուն վրայ երկարիլը գուցէ անհամապատասխան ըլլայ կենցաղագիտական պայմաններուն, և որուն մէջ կը պարփակուին անհատականէն աւելի ամբողջ ցեղի մը նկարագրին գծերը։

Մէկ կողմէ սակայն ազէկ եղաւ որ այդ բարձր հացկերոյթը տրուեցաւ. անիկա ստոյգ ապացոյցը եղաւ այն ըմբռնումին, որով ոգեորուած են օսմ. հայրենիքին պաշտօնական ներկայացուցիչները, մեծագոյն մասամբ։ Ապացուցուեցաւ որ մեր Օրէնսդիր ժողովին անդամները իրենց վերաբերումներուն մէջ դէպի երկրին վեհապետը՝ հեռի են քօռէքթի և զգուշաւոր ըլլալէ և բարձրէն գծուած ներողամիտ շարժումի մը կը սպասեն տկարանալու, չլանալու և յանչտակուելու համար։ Ատոր մէջ օրէնսդրական լրջութիւն չկայ։ Կ'ելլու, ճկելու, համաձայնելու ընդդէմ տիրական հոսանքն է ուրեմն Օսմ. Խորհրդարանին մէջ։ Անհարատար ու անկորուստ ժեսթով մը՝ Օսմ. Խորհրդարանը ապացոյցը տուաւ անողնաշար ու գիւրաթեք յօրինուածքի մը, որուն մէջ բացակայ է ուժը երկրին վերականգնումին ամբողջ ծանրութեանը դիմադրելու։

Ասիկա ըսել չէ թէ սահմանադրական երկրի մը ներկայացուցիչներուն վերաբերումը դէպի այդ երկրին վեհապետը՝ անյարգական ըլլալու է. թող որ երկրին արդի վեհապետին — դեռ նոր սահմանադրական — և երկրին առաջին Խորհրդարանին մէջեւ՝ անցեալ անմոռանալի դէպքերու բերմամբ՝ կարծես թէ յարգարութիւնները ըլլալու չէին այնքան ալ մտերմական՝ որքան երեւոյթը ունին ըլլալու։ Եւ ասոր ամէնէն մեծ ապացոյցը ան է որ հինգշաբթի գիշերուան հացկերոյթին՝ զանազան ոչ-իսլամ երեսփոխաններ լաւագոյն սեպեցին իրենց տանը սեղանը պատուել։ Նշանակալից ձեռնպահութիւն մըն էր ա՛ս. հակադարձաբար, անոնք որ գացին վեհապետական շնորհաշէն հացկերոյթին՝ մասնաւորապէս նշանաւոր հանդիսացան իրենց համակրանքին արտասաւոր, տարապայման և սրտաբեղո՛ն ցոյցերովը և իրենց անմբռնելի անյիշաչարութեամբը։ Առաքինութեան նոր ըմբռնուած և բարձրագոյն արեւելեան ձեւն է ա՛ս, որուն առջեւ պահ մը գլուխ կանգնելու և խորհելու էին անոնք որ երկար տարիներ արեւմտեան քաղաքակրթութեան դոգը ապրելով՝ իրենց քառակուսի տարեկ ուսմունքը արձակեցին Բրոնակալութեան խորհրդանշանին դէմ, որուն առջեւ ահա հիմակ գետնատարած կ'երկրպագեն...

Այն պատմական հացկերոյթին ոչ-իսլամ տարրը շատ քիչ ներկայացուցիչ ունէր. հայ ըլլալով ոչինչ բան մը կարմանուորապէս ներկայ էր Տօքթ. Տաղուարեան, զոր Հնչակեան կուսակցութիւնը Խորհրդարանին բացման օրը առօք փառօք և փողոցագնաց հանդիսաւորութեամբ տարաւ իր սթոռին վրայ նստեցուց իբրեւ Հնչակեան ընկեր։

ԵՐՈՒԻԵԱՆ

ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգ. Երեսփ. Ժողովին ԺԲրդ. նիստը գումարուեցաւ երէկ ժամը 8½ին Գալատիոյ Խորհրդարանին մէջ, ատենապետութեամբ Մինաս Զերաղ էֆ.ի և ի ներկայութեան 74 երեսփոխաններու։

Ժողովը օրակարգին անցնելէ առաջ նախ ատենապետը յայտարարեց թէ՝ նախորդ նիստերու ատենագրութիւնները որոշուած է տպագրել, որպէս զի բաժնուի իրենց։

Դիւանը կարդաց մէկ քանի երեսփոխաններու նամակներ որով կը յայտնէին թէ բանաւոր պատճառներով կը բացակայէին։ Կարդացուեցաւ երեսփոխան Տիար Տիգրան Եէլքէճեանի մէկ նամակը որով կը հրաժարէր Ժողովին անդամակցութենէն իրեն վերաբերեալ անձնական պատճառներով և կը խնդրէր որ իրեն տեղ նոր երեսփոխանի մը ընտրութիւնը կատարուի։

Ժողովականներէն ոմանք ձայն բարձրացուցին թէ չեն ընդունիր հրաժարականը և պէտք է որ լսուին իր բացատրութիւնները։

Վ. Մանուկեան.— Երբ հրաժարողը կը յայտնէ թէ անձնական պատճառներ ունի և զանոնք չի յայտներ, մենք պարտաւոր ենք ընդունելու, առանց հակնալու բուն պատճառը. հետեւաբար պէտք է նոր մը ընտրել։

Տօքթ. Թորոսեան և ուրիշ մէկ քանի երեսփոխաններ ձայնակցեցան։

Դիւանը ձեռնարկած քուէարկութեան դիմեց և 12ի դէմ 28 քուէով ընդունուեցաւ հրաժարականը։

Ցրբ. Շահրիկեան.— Ես կը կարծեմ որ դիւանը կը սխալի երբ կը յայտարարէ թէ 28 քուէով ընդունուեցաւ հրաժարականը։ Պէտք է ուշադիր ըլլանք օրէնքին. որովհետեւ մերժել կամ ընդունիլ մի հրաժարական, վճիռ մըն է և 28 ձայնով կարելի չէ վճիռ տալ. դիւանը առանց սկզբունքը ընդունելու պէտք չէ շտապէ խնդիրը քուէի դնել։

Ատենապետ.— Երբ ժողովականներուն մեծ մասը ձեռնպահ կը մնայ, կը նշանակէ թէ կ'ընդունուի հրաժարականը։

Ցրբ. Շահրիկեան.— Ներքին կանոնագիրն ալ կը տրամադրէ որ այս տեսակ վճիռներ անպայման, մեծամասնութեան ձայնով տրուին։

Ատենապետ.— Եթէ երբեք ներքին կանոնագրին պիտի հետեւինք այն ատեն այս նիստն ալ կարելի չէ բանալ, քանի որ դեռ օրինական թիւը չունինք։

Հմայեակ ֆն.— Ներքին կանոնագիրը գործադրութեան մէջ է, որքան ատեն որ նոր մը չէ անցած անոր տեղը. հրաժարական մը ընդունելու կամ մերժելու համար մեծամասնութեան պէտք չկայ և միայն Պատրիարքներու ընտրութեան, և կարեւոր որոշումներու ու ծանրակշիռ պարագաներու մէջ մեծամասնութիւն կը փնտռուի։ Հիմակուան երեսփոխանին հրաժարականին խնդիրը ատենական գործառնութիւն մըն է։ Այս առթիւ էֆէնտիներ քէ. կարդաց ներքին կանոնագրին 51րդ յօդուածը, որով երբ իսկական մեծամասնութիւն կայ և նիստը գումարուած է, այն ատեն ժողովը կրնայ ոնէ որոշում տալ։ Եւ ճիշդ այս տեսակէտով ալ Եէլքէճեան էֆ.ի հրաժարականը կրնանք ընդունիլ կամ մերժել։

Ատենապետ.— Իմ էջմիածին երթալս վերջը ժողովը որոշեր է որ 71 թիւը միայն և անպատճառ օրինական համարուի, որոշում մը կարենալ տալու համար։

Արամեանց.— Երբ երեսփոխան մը իրեն յատուկ անձնական պատճառներով հրաժարական կուտայ, ժողովս իրաւունք չունի հրամայելու որ ետ առնէ։ Ես կ'առաջարկեմ, ինչպէս Մանուկեան էֆ. ալ արդէն յայտարարեց, որ ընդունուի Եէլքէճեանի էֆ.ի հրաժարականը և վարչութեան զրկուի որպէս զի 111րդ յօդուածին արամադրութեան համաձայն՝ երբ անհրաժեշտութիւն մը նկատէ. կառարէ նոր ընտրութիւն մը և փակուի այս վիճաբանութիւնը։

Ատենապետը դիտել տուաւ որ այդ միջոցին կը դիմէ ժողովը այն ատեն երբ, ըստ ներքին կանոնագրի, ժողովին ½ը հրաժարած է։

Պ. Փափազեան.— Դեռ երեսփոխական ընտրութիւններ կան որ չեն կատարուած. ատոնք ալ պէտք է որ անմիջապէս ընտրուին և սահպողականութիւն արուի այդ ընտրական գործերուն։

Ատենապետ.— Դիւանս արդէն հարկ եղածը կ'ընէ, փութացնելու համար այդ ընտրութիւնները։

Վ. Մանուկեան.— Պարզ սկզբունքի խնդիր մըն է. մարդ երբ իր անձնական պատճառները մէջ կը բերէ, պէտք է անմիջապէս ընդունուի այդ անձին հրաժարականը. մեծամասնութեան խնդիրը մէջտեղ նետելու պէտք չկայ։ Այլ է պաշտօնին վերաբերեալ խնդիրներու առթիւ հրաժարական տալ, այլ է անձնական պատճառներով հրաժարական տալ։ Դիւանը գիտել տուաւ որ միայն ½ը հրաժարած պարագային անմիջապէս ընտրութիւն կը կատարուի։ Բայց չէ՞ որ արդէն դեռ չատ մը երեսփոխաններ կան որոնք չեն ընտրուած. հետեւաբար իրեւ սկզբունքի խնդիր, պէտք է անմիջապէս հրաժարողներուն տեղ նորեր ընտրել։

Ց. Գուլումճեան.— Միշտ պէտք չէ ներքին կանոնագրին կառչիլ։

Հմայեակ եպս.— Ամուլ ժամանակ մը կ'անցնենք. կարեւոր ու կենսական խնդիրներ ունինք օրակարգին վրայ. պէտք է օրակարգին անցնիլ։

Ցրբ. Շահրիկեան.— Հարցը այն մասին է որ օրինական մեծամասնութիւն պէտք է ունենայ Ժողովը։ Խնդիր չէ թէ երեսփոխանի մը հրաժարականը ընդունուեր է կամ ոչ. անոնք որ օրակարգին անցնինք կը մղաեն...

Վ. Թէքեան.— Պ. Շահրիկեան մղաւել ըսաւ բայց, մղաւել մղաւել կը նշանակէ... կը բողոքենք։

Էխսէրճեան ֆն.— Ի կարգ։

Զայներ.— Ի կարգ, ի կարգ։

Ճանկիլեան.— Պէտք է օրակարգին անցնիլ և ոչ թէ ամբողջ ժողովը վիճաբանութիւններով անցնել, երբ մանաւանդ օրակարգին վրայ այնքան խնդիրներ կան։

Ցետոյ քուէի դրուեցաւ Պ. Եէլքէնճեանի հրաժարականը ու միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ և որոշուեցաւ որ երբ երեսփոխան մը հրաժարի, անմիջապէս անոր տեղ նոր ընտրութեան հրաւանգ տրուի։

Այս առթիւ ատենապետը յայտարարեց որ մինչեւ այժմ դեռ չընտրուած երեսփոխաններուն ընտրութ

եանը, ատենադպիր՝ Մանուկեանը, իսկ գանձապետ՝ Դաւարոս Զալաքեանը։

Յետոյ կարդացուեցաւ Երուսաղէմի հաշուեքննիչ յանձնաժողովին անդամներէն Ոսկան Մարտիկեանի մէկ գիրը որով հրաժարական կուտար իր պաշտօնէն, քանի որ ստիպուած է եղեր ճամբորդել։ Ժողովը միաձայնութեամբ անոր տեղ անդամ ընտրեց՝ հանմատականի մնացածներէն առաւելագոյն քուէ ստացողը՝ Պարգեւ Փափազեան։

Այս վերջին ընտրութեան միջոցին դեռ ժողովը հազիւ 67 ներկաներ ունէր։ հետեւաբար խնդիր եղաւ թէ ժողովը մեծամասնութիւն չունենալով կրնայ ընտրութիւն կատարել։

Ատենապետը թէպէտ առաջարկեց որ առանց ժամավաճառ ըլլալու կատարուի այդ ընտրութիւնը, բայց կարգ մը երեսփոխաններ ընդդիմաբանեցին։

Վ. Մանուկեան. — Այդ ընտրութեան պարագան ատենական գործողութենէն դուրս է. ընտրութիւն մը կատարելու համար 71 թիւը պէտք է ունենանք։

Էֆէնտիեան ֆի. — Իսկական մեծամասնութիւն ունինք. նոյն իսկ 47 ներկաներով կրնանք ընտրել։

Ռ. Թադէոսեան.— 1888ին դատական նախարարութենէն պաշտօնագիր մը եկած է որով Պարտիարքի մը ընտրութեան միջոցին միայն 71 թիւին պէտք տեսնուած է. մինչդեռ անկէ դուրս տարբեր խնդիրներու համար կարելի կը համարուէր որոշումներ տալ և ընտրութիւններ կատարել։

Հրանդ Ասատուր.— Օրակարգին մէջ անցընենք Ոսկան Մարտիկեանի յաջորդին ընտրութիւնը։

Այս վիճաբանութիւններ, պարզապէս յաջորդի մը ընտրութեան առթիւ, մինչեւ հոս չարունակուեցան և ժողովը անցաւ ատենական միւս խնդիրներուն և 71 թիւին լրացումէն ետքն էր որ ընտրեց Պարգեւ Փափազեանը՝ իբրեւ անդամ Երուսաղէմի յանձնաժողովին։

Դիւանը ժողովին յայտնեց թէ՝ նախորդ Պատրիարքէն 7 էջնոց նամակ մը կայ ժողովին ուղղուած, որով կը բողոքէ իր հրատարակած հաշուետուութիւնը ելեւէմ. ժողովին կողմէ նկատողութեան չառնուելուն համար։

Պ. Փափազեան.— Պէտք է յանձնաժողովին զրկել առանց կարդալու. նախորդ Պատրիարքը այս ժողովը զբաղեցնելու փափաք մը ունի։

Հմայեակ եպս.— Մենք անկէ չա՛տ աւելի կարեւոր խնդիրներ ունինք. նախորդ Պատրիարք Օրմանեան Սրբազանը պէտք չէ մեզի ժամավաճառ ընէ։

Եղ. Գարակէօզեան.— Հինգ վայրկեանի մէջ կը լմնայ. արդարութիւնը կը պահանջէ որ երկու կողմն ալ լսենք. մութին մէջ կը մնանք. պէտք չէ միճեռաղրբական սիրտէմի մը հետեւիլ. կը բողոքեմ խղճի դէմ եղած այս անարդարութեան դէմ։ Պէտք է կարդացուի։

Վ. Մանուկեան.—Առանց վիճաբանելու պէտք է կարդալ այդ նամակը և յետոյ զրկելու ենք ընտրուելիք յանձնաժողովին։

Այս միջոցին Եղ. Գարակէօզեան և Տիրան Կիւմիւշկէրտան սկսան ծափահարել։

Եղ. Գարակէօզեան.—(Առանց նստելու) Պէ՛տք է կարդալ...

Դր. վրդ. Պալագեան.— Քիչ մը պազարիւն ըլլանք. ամբաստանեալ Պատրիարքը 7 էջնոց նամակ մը զրկած է և երեսփոխաններէ ոմանք խղճի պարտք մը կը համարին զայն կարդալը. երբ ատիկա խղճի պարտք մըն է, ինչո՞ւ այն ատեն նախորդ վարչութեան անդամներուն բողոքագրերը և բացատրագրերը չը կարդացուեցան։ Սկզբունքի և օրէնքին դասին վրայ կը վիճաբանինք և արդիւնք մը չկայ. նախորդ Պատրիարքին այս նամակն ալ պէտք է զրկել յանձնաժողովին, քանի որ մերինն ալ անոր զրկուեցաւ. կրնայ ըլլալ որ նախորդ Պատրիարքը յաջորդին ալ նամակ մը զրկէ և այն ատեն մեր բոլոր նիստերը անո՞ր պիտի յատկացընենք։

Եղ. Գարակէօզեան.— Պէ՛տք է լսել ինչ որ ալ ըլլայ...

Պալագեան վրդ.—Այն ատեն պէ՛տք է մերինն ալ կարդացուի։

Այս միջոցին ժողովին վրայ կարծես փոթորիկ մը պատեցաւ։ Այլեւս ատենապետին զանգակը չէր զօրեր ի կարգ հրաւիրելու համար Պ. Պ. երեսփոխանները որոնք աւելի իրարու հետ կը վիճաբանէին, քան թէ՝ սկզբունքի մը շուրջ։ Պ. Եդուարդ Գարակէօզեան անպատճառ կը փափաքէր որ նամակը կարդացուի, երբ ամբողջ ժողովը համամիտ չէր այդ բանին։ Առանց խօսք ուզելու մէկ քանի անգամ ելաւ բարկացած ու յուզուած և պահանջեց դարձեալ որ կարդացուի։

Զայները քովէն, շուրջէն, ձախակողմէն ու աջակողմէն ա՛լ աւելի բարձրանալ սկսան. աղմուկն ու ժխորը իր ամենաբարձրագոյն աստիճանին հասաւ։

Յարութիւն Շահրիկեան պնդեց որ առանց Նոյն իսկ քուէարկութեան դրուելու զրկուի յանձնաժողովին քանի որ ատենապետը քուէի կը դնէր՝ առանց վիճաբանութեան ընթերցումը և կամ առանց կարդացուելու յանձնաժողովին զրկուիլը և երբ ատենապետը որոշեց որ առանց ընթերցումի զրկուի յանձնաժողովին, այն ատեն Յրեմ. Շահրիկեանի և Երուանդ Գարակէօզեանի միջև տեղի ունեցաւ բուռն վիճաբանութիւն մը։

Ժողովը որոշելէ յետոյ որ նախորդ Պատրիարքին այդ նամակն ալ զրկուի յանձնաժողովին, առանց կարդացուելու, անցաւ երեսփոխան Միրզա Մուսէեանի մէկ նամակին որով հարցանդում մը կ'ուղղէր Ժողովին թէ՝ դիւանը ինչո՞ւ չկարդաց Երուսաղէմի Տ. Յարութիւն Պատրիարքին նամակը, որ հրատարակուած էր Մանզումի մէջ։ Դիւանը և Ս. Նախագահը յայտարարեցին թէ այդ տեսակ նամակ մը դեռ իրենց չէ հասած։ Ատենապետը յարեց նաև թէ՝ Յարութիւն Պատրիարքը այդ հեռագրով վանք կոչեր է Դէորդ եպս.ը և բոլոր այն միաբանները որոնք վանքէն դուրս կը գտնուին, բայց Դէորդ եպս. և Ղեւոնդ վրդ. Մաքսուտեան ամբաստանութեան տակ են և անոնց հոս ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Յովհ. Հինդլեան գրով մը կը յայտնէր թէ կեդր. Վարժարանի տնօրէնութիւնը պաշտօնէն ձեռնթափ եղած է, որովհետև խնամակալութիւնը չէ յարգած իր պայմանագիրը և Երեսփ. ժողովին կը հարցնէր թէ ի՞նչ ըրած է Բաղ. ժողովը այդ առթիւ։

Մկրտիչ Մանուկեան Իբրեւ Բաղաք. ժողովոյ անդամ պատասխանեց թէ դեռ նկատողութեան առնուած չէ։

Ժողովը անցաւ օրակարգին. դիւանը յայտնեց թէ անցեալ նիստին մէջ 74 ներկաներով քուէարկութեան ձեռնարկուած էր և ընտրուած էր նախորդ Պատրիարքին դէմ եղած ամբաստանութիւնները քննելու պաշտօն ունեցող Յանձնաժողովը, սակայն քուէարկութենէն վերջ, նկատելով որ 63 հոգի մասնակցած են, ապօրինի նկատուեցաւ և այս նիստին յետաձգուեցաւ որոշելու համար թէ նախորդ նստի մէջ եղած ընտրութիւնը պէ՞տք է օրինաւոր համարել, թէ հարկ է նոր ընտրութիւն կատարել։

Ստ. Գասպարեան. — Անցեալ նիստին օրինական մեծամասնութիւն ունէինք. պայման չէ որ անպատճառ այդ 74ն ալ իրենց քուէն տային. կը բաւէ որ ներկայ էին. չենք կրնար ստիպել որ անպատճառ քուէ տան. կրնան ձեռնպահ մնալ. հետեւաբար անոնք որ նախորդ նիստին մէջ 36 քուէ չտուած են, ընտրուած են. իսկ հանմատականի մնացածներուն ընտրութիւնը պէտք է կատարել այժմ։

Պ. Փափազեան.—Ընտրութիւնը օրինաւոր էր. պէտք է համամատականի ընտրութիւն կատարել։

Հմայեակ եպսկ.—Պէտք է նկատի առնենք որ Պատրիարքի մը դէմ եղած ամբաստանութիւնը քննելու պաշտօն ունեցող մարմինը, ըստ 50րդ յօդուածի, պէտք է օրինաւոր կերպով ընտրուի։

Յրաչ. Շահրիկեան. — Ժողովը կ'ուզէ վաւերացնել նախորդ ընտրութիւնը. բայց այդ ընտրութիւնը կատարուած է 63 երեսփոխանի քուէներովը, որոնցմէ մէկին ալ ձեռնպահ մնացած է. իսկ այդ 62ը ներկայ չեն եղեր. ես ցոյց կրնամ տալ թէ չատեր իրենց քուէները յանձնեցին և մեկնեցան. մեծամասնութեան հարցը պէտք է միանգամ ընդ միշտ որոշել, քանի որ օրէնքը կը տրամադրէ որ պահենք միշտ մեծամասնութիւնը, և չեղեալս չենք օրէնքէն։ Արդ՝ ապացուցուած է որ ժողովը օրինական մեծամասնութիւնը կորսընցնելէ ետքը, կատարուեր է քուէարկութիւնը. պէտք է չեղեալ համարել։ Եթէ միշտ 36 քուէով որոշում տանք և այդպէս չարունակենք, վաղը կրնան 36 հոգի իրարու քով գալ ու որոշումներ տալ, և Սահմանադրութիւնը կը վտանգուի այդ պարագային։

Հինդլեան առաջարկեց դիւանին որ ո և է խնդրի շուրջ վիճաբանութիւններու ատեն, դիւանը մէկ մը թեր և մէկ մը դէմ խօսք տայ։

Յետոյ ժողովը ձեռամարտ քուէարկութեան ձեռնարկեց որոշելու համար թէ նախորդ ընտրութիւնը վաւերական կը համարուի՞։ 32ի դէմ 40 ձայնով ընտրութիւնը վաւերական համարուեցաւ և ձեռնարկուեցաւ համամատականի ընտրութեանը։

Տասը վայրկեանի դադար տրուեցաւ, ուրկէ վերջ քուէարկութեան արդիւնքը եղաւ հետեւեալը.

Սարգիս Էմէրեան	57	քուէ
Պարգեւ Փափազեան	47	»
Արտա. քհ. Հիսարլեան	42	»
Նշան Ճիվանեան	39	»

Ս. Էսմէրեան. — Կ'առաջարկեմ որ այս յանձնաժողովին անուններուն ցանկը հաղորդուի նախորդ Պատրիարքին և որոնց մասին որ դիտողութիւն մը ունի ընէ։

Ամէն կողմէ բողոքի ձայներ բարձրացան և այս առաջարկը մնաց անհետեւանք։

Դիւանը յայտնեց թէ նախորդ Պատրիարքին դէմ եղած բոլոր գրաւոր ամբաստանութիւնները և ինքնապաշտպանութեան գրերը, ամէնքն ալ, պիտի զրկուին սոյն յանձնաժողովին։

Հմայեակ եպս. — Մեր ներքին գործերուն համար կրնանք տարիներով նիստ գումարել. բայց մեր արտաքին գործերու մասին պէտք է քիչ մը աւելի փութկոտ ըլլանք. ես նոյեմ. 14ին առաջարկ մը բերած էի ժողովին, Օտ. Սորդարանին ուղղելիք յիշատակագրին առթիւ. պէտք է առաջնութիւն տալ այդ առաջարկին. իրաւ է թէ հոկտեմբեր 17ին, ժողովս 6—7 յօդուածներէ բաղկացած խնդրագիր մը պատրաստեց վարչապետին ուղղուած. բայց այդ չի բաւեր. կը խրդրեմ որ կազմէք յանձնաժողով մը այդ յիշատակագիրը պատրաստելու համար։

Ար. Գասպարեան. — Օրակարգին մէջ առաջնութիւն տրուած է երեսփոխանական ընտրութեանց. մինչդեռ աւելի կարեւորներ կան. պէտք է յանձնաժողովներ կազմել քննելու համար ներքին կանոնագիրը և պատրաստելու համար յիշատակագիր մը։ Ասոնցմէ ետք միայն պէտք է անցնիլ միւս խնդիրներուն։

Ատենապետ. — Սա ալ պէտք է նկատի առնէք որ երեսփոխաններուն ընտրութիւնն ու վաւերացումն ալ կարեւոր է, քանի որ ժողովին ամբողջացման խնդիրն է։

Ատենադպիրը յետոյ անցաւ օրակարգի երկրորդ խնդրին և նախաձեռնութեան Դիւանի տեղեկագիրը մաս առ մաս կարդաց. նախ Պլէէճիկցիք, Սամսունցիք, Դարթալցիք և Գրնալցիք զատ զատ երեսփոխաններ ունենալ կ'ուզէին. Նոյնպէս Երուսաղէմի Տ. Յարութիւն Պատրիարքը մէկ աշխարհական և մէկ ալ իր կողմէ եկեղեցական երեսփոխան կ'ուզէր ունենալ։ Տեղեկագիրը կ'երդակացնէր թէ՝ բաշխումը արդէն կատարուած է և երեսփոխաններուն թիւը 140ը չանցնիր և նկատելով որ հակառակ ատոր, կարեւոր է որ այդ բաշխման Վիճակները ունենան իրենց ուրոյն երեսփոխանները, երբ բաշխման եղանակը փոխուի և նոր բաշխում տեղի ունենայ։

Յաւուրքին Շահրիկեան.— Սահմանադրութիւնը 140 երեսփոխան որոշած է. բայց այս ժողովն է որ կը կարգէ բաշխումը. մինակ պէտք է յանձնաժողով մը կազմենք և նոր բաշխում մը կատարենք, քանի որ չատ մը կարեւոր թեմեր, ուր չատ աւելի թիւով Հայեր կան, չունին երեսփոխան և կամ մէկ հատ ունին, աւելի արդար կերպով կարելի է կատարել այդ բաշխման գործը։

Ա. Գասպարեան.—Այո՛, ինչ ինչ անարդարութիւններ կան այդ բաշխման գործին մէջ. նոր բաշխում պէտք է կատարել։

Ժողովը օրինաւոր գտաւ նախաձեռնութեան Դիւանին եղրակացութիւնը և որոշեց որ երբ նոր բաշխում մը կատարուի, նկատողութեան առնուի նաեւ այդ Վիճակներուն խնդրանքը։

Յետոյ կարդացուեցաւ Եչմիածնի և Նալբանդարեանի երեսփոխանական ընտրութեանց առթիւ տեղեկագրին եղրակացութիւնը. Նախաձեռնութեան Դիւանը կը յայտնէր թէ ի՛նչ ի՛նչ զեղծումներ և ապօրինութիւններ տեղի ունենալուն առթիւ, պէտք կը տեսնէր բեկանումը։

Յ. Գուլամեան և Վահան Թէքէեան դէմ խօսեցան այդ բեկանման, քանի որ ոչինչ կար այդ տեղեկագրին մէջ օրինական ամբաստանութիւն. բոլոր եղածները ամէնքն ալ աւելի տպաւորութիւններու վրայ հիմնուած էին, քան թէ իրական փաստերու վրայ։ Վահան Թէքէեան ևս հարցուց թէ՝ ի՞նչ տեսակ քննութիւններու վրայ հիմնուած է. ո՞րոնք են փաստերը. աւելի անձնական հակառակութիւն կայ այս գործին մէջ, քան թէ իրական զեղծում և ապօրինութիւն։ Գր. Զօհրապ ևս յայտնեց թէ այս ընտրութիւնը չենք կրնար վաւերացնել։ այլ կրնանք հրամայել որ նախաձեռնութեան դիւանը նոր քննութիւն մը ալ կատարէ։ Այս միջոցին երեսփոխան Մէհրան Շիրինեան, որ կ'ելբեւի թէ՝ պէտք կ'զգար որ անպատճառ բեկանուի այդ ընտրութիւնը կը խափանէր իսօսողները և կարծես թէ ինք վարել կ'ուզէր ժողովը։ Չէր թոյլ տար որ ընտրութեան բեկանումին դէմ խօսողները խօսին և այս միջոցին երեսփոխան Ռուբէն Զարդարեան չա՛տ իրաւամբ դիտել տուաւ և սատեց զինքը և ժողովականները իր կարգ հրաւիրեցին Պ. Շիրինեանը, որ առանց խօսք ուզելու կը խօսէր և անպատճառ կը պահանջեր որ բեկանուի ընտրութիւնը։

Յետոյ կարդացուեցաւ նաև Նալբանդարեանի երեսփոխանական ընտրութեան տեղեկագիրը և ժողովը երկու ընտրութիւններն ալ բեկանեց և որոշեց նոր ընտրութեան հրամանագիր տալ։

Ատենադպիրը կարդաց Աւետիս Սուրէնեանի, բողոքագրին առթիւ նախաձեռնութեան դիւանին եղրակացութիւնը, որով Սուրէնեանի դէմ նախորդ Երեսփ. ժողովի կողմէ եղած որոշման բեկանումը կը պահանջէր։

Ատենապետ.— Ժողովը համամի՞տ է այս որոշման։

Զայներ.— Այո՛, այո՛։

Զօհրապ.— Ես ալ կը հաստատեմ նախաձեռնութեան դիւանին որոշումը. նախկին Երեսփ. ժողովը ապօրինի որոշում մը տուած է և բնաւ արտօնած չէ որ Սուրէնեան էֆ. ինքզինքը պաշտպանէ. հետեւաբար տրուած որոշումը ապօրինի և պէտք է բեկանել։

Ժողովը համամտութիւն յայտնեց։

Վ. Մանուկեան.— Թէկուզ նախկին Ժողովը այդ տեսակ որոշում մը տուած է ապօրինի կերպով, սակայն միւնոյն ատեն Սուրէնեան էֆ. ամբաստանեալ ըլլալէ չի դադրիր և մենք այդ պարագաները ճշդելու համար, այս խնդիրը պէտք է զրկենք Բաղաք. ժողովին։

Յետոյ Զօհրապի և Մանուկեանի առաջարկութիւնները քուէի դրուեցան և 26ի դէմ 26 քուէ չտեսնան երկուքին առաջարկները։ Երկու կողմէ հաւասար քուէ չտրուած ըլլալով ատենապետ այս պարագային իր քուէն տուաւ Զօհրապի առաջարկին և բեկանուած հռչակուեցաւ Աւետիս Սուրէնեանի դէմ, նախկին Ժողովին կողմէ տրուած ապօրինի որոշումը։

Նիստը փակուեցաւ ժամը 12ի մէջ։

ՌՈՒՍԻՈՅ ԶԱՐԸ
ՊԻՏԻ ՎԱՒԵՐԱՑՆԻ ԻԶՍՄԻՐԼԵԱՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ռուսական Վիշէր թերթը կը հաղորդէ թէ ռուս կառավարութիւնը իբր էջմիածնայ կաթողիկոս պիտի հաստատէ Իզմիրլեան Սրբազանը և յառաջիկայ տարուան ընթացքին մէջ նորընտիր Կաթողիկոսը պիտի ընդունուի Բեռլերօֆի պալատն մէջ։

ԽՍՈՒՆ ԺՈՂՈՎԻ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

Խսուն Ժողովը գումարուեցաւ երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ։ Ներկայ էին Կրօն. Ժողովէն՝ Տ. Հմայեակ եպիսկ. Դիմաքսեան, Տ. Մկրտիչ արքեպ. Վեհապետեան, Տ. Յակոբոս Ծ. վրդ. Շահպազեան, Տ. Դանէլ Ծ. վրդ. Դալէմքեարեան, Տ. Գէորգ Ծ. վրդ. Սալանեան, Տ. Արիստակէս քհ. Ձիլմէճեան, Տ. Արէլ քհ. Երէցեան, Տ. Ցուսիկ քհ. Բաղունի, Տ. Տրդատ քհ. Պօյաճեան, Տ. Արիստակէս քհ. Հիսարլեան, Տ. Խորէն քհ. Յարութիւնեան, Տ. Տաճատ քհ. Փափազեան։ Քաղաք. Ժողովէն՝ Մկրտիչ էֆ. Մանուկեան, Յովսէփ էֆ. Եուսուֆեան, Միհրան էֆ. Շերինեան, Գէորգ էֆ. Թորգոմեան, Համբարձում էֆ. Պօյաճեան, Յարութիւն էֆ. Յովհաննէսեան, Յարութիւն էֆ. Շահրիկեան և Սմբատ էֆ. Քեսթիպեան։ Ժողովը՝ ի մէջ այլոց՝ զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։ 1. Տիգրանակերտի Առաջն. Տեղապահ Տ. Գէորգ Ծ. վրդ. Իբրանոսեան հետզհետէ ուղղած գրերովը կը յայտներ թէ տեղւոյն կլիման իր առողջութեան չյարմարելով՝ հիւանդութեան մատնուած է և կը հրաժարէր։ Ժողովը ընդունեց Տ. Գէորգ Վրդ.ի հրաժարականը, և որոշելով միանդամայն հրանգ տալ Վիճակին առաջն. ընտրութեան, պատշաճ դատեց որ Տ. Գէորգ վրդ. նոյն ընտրութիւնը կատարել տալէ յետոյ մեկնի։ Այս առթիւ Ժողովը սահմանեց առաջնորդական ընտրելեաց հաւաքելու եռանուն ցանկը՝ որոնք են, Տ. Մաղաքիա Ս. եպիսկ. Տէրունեան, Տ. Արտաւազդ վրդ. Դալէնդերեան, Տ. Արսէն վրդ. Վեհունի։ 2. Ռոստոմայի կրօն. և Քաղաք. Ժողովները հաւաքական գրով մը կը ծանուցանէին թէ Վիճակին Առաջնորդական ընտրութեան հրանգը, որ քանի մը ամիսներ առաջ տրուած էր, պարգաւներու պահանջմամբ յետաձգուած, և որով ընտրելեաց ցուցակն ալ զանազան փոփոխութիւններու ենթարկած էր, կը խնդրէին որ Վանքեան Տ. Արիստակէս եպիսկ.ի տեղապահութեան պաշտօնն ալ վերջացած է, կը խնդրէին Առաջնորդական նոր ընտրութեան հրանգ տալ։ Ժողովը ոչոչեց, ըստ խնդրանաց, առաջնորդական նոր ընտրութեան հրանգ տալ և ընտրելեաց հետեւեալ ցանկը սահմանեց, որոնք են Տ. Գրիգորիս Վ. Պալագեան, Տ. Վահան Վ. Յակոբեան, Տ. Պարգեւ Վ. Դանիէլեան։ 3. Ժողովը ուշադրութեան առաւ Շ. Գաբրիարի Առաջն. Փոխանորդ Տ. Վաղինակ վրդ.է և Վիճակէն ուղղուած ուրիշ զանազան գրեր, և հասու ըլլալով որ Վիճակին առաջնորդական ընտրութեան թէեւ ասկէ առաջ հրանգ տրուեր է, սակայն չէ կրցեր գործադրուիլ ինչ ինչ պատճառներով, որոշեց ի նորոյ առաջնորդական ընտրութեան հրանգ տալ, և սահմանեց ընտրելեաց հետեւեալ եռանուն ցանկը. Տ. Դաւոնդ վրդ. Թեւրեան, Տ. Վաղինակ վրդ. Թորիկեան, Տ. Կորիւն վրդ. Էլլիսիէմեան։ 4. Պանորմա-Պալըքէսէրի Վիճակին առաջնորդական ընտրութիւնը կատարուած, և ուշարկուած էր Գաւառ. Ընդհ. Ժողովոյ հաւաքական մէկ տեղեկագիրը, որով կը ծանուցուէր Տեղապահ Տ. Կարապետ Ծ. վրդ. Մազլումեան առաջնորդական ընտրութիւնը։ Ժողովն ուշադրութեան առաւ նոյն տեղեկագիրը, և ստուգելով կատարուած ընտրութեան օրինաւորութիւնը, հաստատեց, որով Տ. Կարապետ Ծ. վրդ. Մազլումեան նոյն Վիճակին Առաջնորդ հռչակուեցաւ։ 5. Ժողովը ուշադրութեան առաւ Սղերդէն հետզհետէ ուղղուած զանազան գանգատագրերը՝ Տեղապահ Տ. Կորիւն վրդ.ի դէմ, և հարկ դատելով տեղական քննութեամբ մը ստուգել իրաց վիճակը, որոշեց յանձնարարել Տիգրանակերտի Առաջն. Տեղապահ Տ. Գէորգ Ծ. վրդ. Իբրանոսեանի որ Բաղ. Ժողովի անդամներէն մէկուն հետ ուղեւորի Սղերդ, և հարկ եղած քննութիւնը կատարելով յայտագրէ արդիւնքը։ 6. Նոյնպէս Պլէէճիկէն գանգատներ ուղղուած էին Առաջնորդ Տ. Թաթուլ Ծ. վրդ.ի դէմ, և Ժողովը յանձնարարեց Պրուսայի Առաջնորդ՝ Տ. Յովհաննէս եպս.ի, որպէս զի հանի անձամբ երթալ Պլէէճիկ և հարկ եղած քննութիւնը կատարելով տեղեկագրէ։

ՈՒՍՈՒՄՆ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ, երէկ, իր շաբաթական նիստը կազմեց Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, ատենապետութեամբ Խնդիր էֆ. Սիմոնեանի։ Խորհուրդը, ի մէջ այլոց զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով. 1. Խորհրդոյ անդամներէն Գալուստ էֆ. Մալաթեան իր ուսուցչական պաշտօնին պարտաւորութեանց պատճառաւ հրաժարական մատուցած էր։ Խորհուրդը որոշեց խնդիրը տեղեկագրել Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, և խնդրել որ՝ եթէ կարելի չպիտի կրնայ ըլլալ Մալաթեան էֆ.ի աշխատակցութիւնը Խորհրդոյ, հաճի անոր տեղ ուրիշ դասատիրակ ուսուցիչ մը անուանել Խորհրդոյ անդամակցելու համար։ 2. Ատենապետ Խնդիր էֆ. Սիմոնեան նախաբնեած էր այն զանազան խնդրագրերն որոնցմով խել մը գաւառայի և մէկ քանի տեղացի ուսանողներ նիւթական միջոց կը խնդրէին իրենց ուսումը կատարելագործելու համար պետական և ազգային վարժարաններու մէջ։ Ըստ յանձնարարութեան Քաղ. ժողովոյ՝ որոշուեցաւ յառաջիկայ ուրբաթ օր միանալ Ելեւմտից Հոգաբարձութեան և Նպաստից Յանձնաժողովոյ հետ, և հաւաքաբար կարեւորը անօրինել այդ խնդրարկու ուսանողաց մասին, և յայտարարել Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։ 3. Ուսուցչական ընտրելեաց Քննիչ Յանձնաժողովը արդէն կազմուած ըլլալով՝ Խորհուրդը որոշեց խնդրել Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօրմէն որ հանի ըստ կանոնի իր կողմէ եւս ներկայացուցիչ մը կարգել, կրօնի և բարոյագիտութեան քննութեանց համար, իսկ Յանձնաժողովը հրաւիրել ի նիստ յառաջիկայ երեքշաբթի օր, ժամ 5ին, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ Խորհրդարանը, հաւաքական նիստ կազմելու և ձեռնարկելու համար ի գործ։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ չբաւականանալու Միութեան եռամեայ ընդհանուր ժողովը պիտի գումարուի յառաջիկայ կիրակի, 21 դեկտ., առաւօտեան ժամը 8½ին (Ք. Ե.), Կեդրոնականի Ամիսիթատրոնին մէջ։ Կեդրոնականի հին և նոր շրջանաւարտները, ինչպէս նաև անոնք որ աւարտած են Գ. կարգը, կը հրաւիրուին խորհրդակցելու համար։ Ներկայ պիտի գտնուին և թէ օգնած պիտի ըլլան Ակնայ պէս քաղաքի մը կարօտներուն։

* * *

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Այս կիրակի երեկ, 21 դեկտ., ժամը 7ին (Ք. Թ.), Սկիւտար, Իճատիէ, Արեւանեան ընթերցասան մէջ խիստ փայլուն կերպով պիտի ներկայացնէ՝ առաջին անգամ ըլլալով՝ Քաջն Վարդան Մամիկոնեան կամ Հայութեան Ազատարարը, առաջնորդութեամբ Բիւլենեան էֆ.ի. Նաեւ խիստ դիմաշարժ գաւեշտ մը։ Գիները սովորական։ Տոմսերը կը ծախուին Արեւանեան ընթերցասանը և ներկայացման օրը թատրոնին կիշէն։

* * *

ՇԲԵՂ. ԵՐԵԿՈՅԹ

Այսօր, Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 3ին Սկիւտար Իճատիէ «Արեւանեան» լաբանին մէջ Հիւսկական կուսակցութեան հովանաւորութեամբ տեղի կ'ունենայ շքեղ երեկոյթ մը, ի նպաստ նոյն լաբան-ընթերցարանին։ Պիտի ասենախօսեն ընկերներ Արամեանց, Կոզիկեան և Բէշիշեան։ Պ. Պէնիանի խումբը Սասնոյ սարդով պիտի պարերգէ «Թացէ՛ք տեսէք»ը։ Այն։ Օր. Ռոզալին սօլօ պիտի մեներգէ։ Արեւանեան երկսեռ երգեցիկ նուագախումբը պիտի երգէ գեղեցիկ կտորներ։ Տոմսակներ կը ծախուին լաբանին կիշէն։ Վաղը, կիրակի կէս օրին, ժամը 8ին՝ Սամանիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյն մէջ տեղի պիտի ունենայ հրապարակային դասախօսութիւն՝ ընկերներ Արամեանցի, Կոզիկեանի և Բէշիշեանի կողմէ։ Մուտքը ազատ է։

Կ. Պոլսոյ Հնչ. մասնաճիւղ

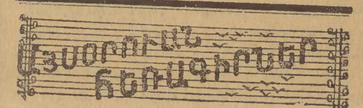

ԱՌՈՒԵԼԻ ԵՐԿՐԱՑԱՐԺ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

200,000 ՀՈԳԻ ԶՈՀ

ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՌ ՖՐԱՆՔԻ ԱՒԵԼԻ ՆԻՒԹԱԿԱՆ ՎՆԱՍ

ՀՌՈՄ, 1 Յուն. — Առնուած բոլոր տեղեկութեանց համաձայն, երկրաշարժի զոհերուն թիւը 200,000ի կը հասնի։ Նիւթական վնասները մէկ միլիառ ֆրանքէն աւելի կը հաշուուին։ Մեսինայէն կը հեռագրեն թէ անցեալ գիշեր զօրքերը հարկադրուեր են ճչմարիտ կռիւ մը մղել բազմաթիւ աւազակներու դէմ. ատոնք աւերակներուն մէջ դրամարկղներ կը փընտռէին։ Եօթը հոգի սպանուեցան։ Ռէճիոյ մէջ ալ ինը աւազակներ սպանուեցան նմանօրինակ կռուի մը մէջ։

ԲԱՐԻԶ.— Նախարարաց Խորհուրդը նկատողութեան առաւ Բարիզեան մեծ օրթերթերու անօրէններուն կողմէ մեծ վիճակահանութիւն մը կազմակերպելու առաջադրութիւնը, ի նպաստ Սիկիլիոյ երկրաշարժէն արկածեալներուն։ Պանք տը Ֆրանս 50,000 ֆր. ստորագրուեցաւ, Ռոշիլտ տուն՝ 100,000. չաբաթ օրը որոշում մը պիտի տրուի։ Էլիզէի մէջ կատարուած ընդունելութեանց ներկայ չի գտնուեցաւ խաղական դեսպանը, ամբողջ Իտալիոյ կրած ծանր սուգին պատճառաւ։

ՄԵՍԻՆԱ.—Վիքթօր Էմմանուել թագաւորը այցելութիւն տալով ռուսական նաւերը, շնորհակալութիւն յայտնեց հրամանատարներուն ցոյց տուած անձնուիրութեան համար։

ՕՏԵՍԱ.— Ռուս զօրավար Լիբօվայ Օտեսա դարձաւ Պելկրատէն։ Յայտարարութիւն մը ուղղելով ռուս կամաւորներուն, կը յանձնարարէ այս վերջիններուն պատրաստ գտնուիլ Պելկրատ մեկնելու յուն. 15ին (Ն. Տ.)։ Այդ կամաւորներուն թիւը 40,000ի կը հասնի, որոնցմէ 300ը ռուս բարձր դասուն կը պատկանին։ Այդ կամաւորներուն մէջ կը գտնուին Սուպօթիչ, Գիրիէֆ, Լիբօվայ զօրավարները, Արսէն Դարաեորկիվիչ իշխանը, 300 սպայ, 300 համալսարանական քաղաքացի, տիղոսաւոր շատ մը անձեր, Թոլսթոյի 2 թոռները։ Ռուս կամաւորները քաղաքային զգեստով ճամբայ պիտի ելլեն։ Գալով զէնքերուն, ռազմամթերքներուն և պարէններուն, պաս Ընկերութիւնը պիտի հայթայթէ զանոնք։

ՀԱՄԲՈՒՐԳ.—Հրդեհ ծագեցաւ նաւանանգրստի քարափին վրայ։ Փայտերն ու արմտիքը այրեցան. վնասները կը հասնին մէկուկէս միլիոն մարքի։

Յառաջիկայ երկուշաբթի, Պայրամի տօնին առթիւ, Ղալաթիոյ Սակարանը գոց պիտի ըլլայ։

ՀԱՅ - ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԵՄ

ՎԱՂԸ ԹԻՏԻ ԳԱՐՈՂԵՆ. —

Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ ժամը 5.15ին Վեր. Թորոս Ասլանեան։

*** Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 5.30ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

*** Կէտիկ Փաշայի Ամերիկեան վարժարանին մէջ (Լանկայի եկեղեցիին պաշտամունք) ժամը 5.15ին Տր. Ա. Կրիկ։

*** Պայպը Հասուն մատուռին մէջ ժամը 5.45ին Վեր. Ց. Գ. Գրիգորեան։

*** Խասգիւղի մատուռին մէջ ժամը 8ին Վեր. Ս. Ց. Զորիկեան։

ԵՐԻՏ. ՔՐԻՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Գումգաբուի Բէսթին մէջ ժամը 9.30ին

*** Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամ 8ին Նիւթ Ա. Յովհ. 2.17։

ՊՈԼՍՈՅ ԲԵՄԸ

ԱԲԷԼԵԱՆ-ԱՐՄԷՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲ

Այս գիշեր Մաքրիգիւղի Տատեան Ազգ. վարժարանի սրահին մէջ՝ Շիլլէրի Աւազակներ։

* * *

Պէշիկթաշի թատրոնը, այս կիրակի գիշեր, Կոզկասայ դերասանական խումբը կը ներկայացնէ Պ. Աբէլեանի Մարեղ Հուսդեր յուզիչ տուսը և Ադամ եւ Եւա զաւեշտը։ Ներկայացումներէ յետոյ չոգենաւակ պիտի ըլլայ հասարակութեան համար։ Տոմսերը կը վ

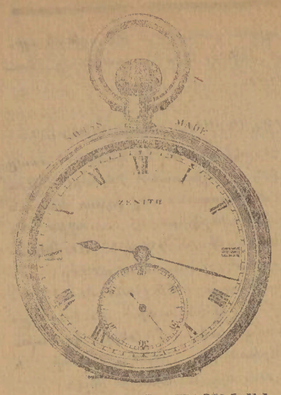

ՈՐՆ Է
ԱՄԷՆԷՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾ
ԵՒ
ԱՄԵՆՈՒՏ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ
ՄԻԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԱՄԷՆ ՄԵՏԱԼԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵՆՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդհ. ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար
Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ եւ ԸՆԿ.

ՉԵԼԻՕ

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ԲԱՐԻԶ, 1900

ՈՐՆ Է
ԺԱՄԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆՑ
ԲԱՐՁՈՒՆՔԻՆ ՎՐԱՅ ԳՏՆՈՒՈՂ
ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ՔԻՒ 16 — ՊԱՇՏԷ ԳԱԲՈՒ — ՔԻՒ 16
Օնօգոֆի-Պեք հասցեատիրոջ դիմացը
Կ. ՊԱԼԻՍ

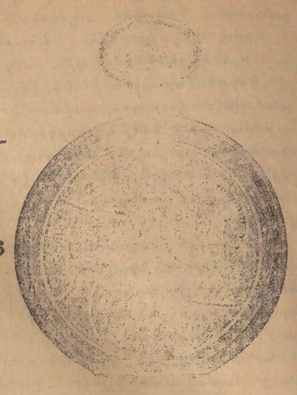

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ
Նէօշատէլի Դիցարանին. 1903

Մեր յարգոյ յանախորդներուն դրականապէս ապացուցանելու համար մեր ՉԵՆԻՔ ժամացոյցին ուրիշ ամէն ժամացոյցներէ ունեցած բացառիկ առաւելութիւնները, վերոյիշեալ երեք յատկութիւններէն այսինքն նրբանկամ յօրինուածք, տոկունութիւն եւ բարձր ճշդութիւն (haute précision), միոյն մէջ իսկ բերացող ՉԵՆԻՔ ժամացոյց մը երբէք գնորդներու կողմէ մեզ վերադարձուի, պատրաստ ենք վճարելու փոխարէնը, առանց ո եւ է առարկութեան։ 50—47

ԱՐՏԱՔՈՒՇ ՄՐՑՄԱՆ
Անդամ ժիւրիի, Միլան. 1906

ԿԱՂԱՆԴԶԷՔ

Հայ մուսայից առաջին շարքին մէջ իրաւամբ ընծիր տեղ մը կը գրաւէ հանրածանօթ բանաստեղ Մկրտիչ Ամէմեան իր փերուանձներուն ամբողջական հրատարակութիւնը, այս անգամ Տէր Ներսէսեան տպարանէն սքանչելի տպագրութեամբ ի լոյս ընծայուած։ Բեթարքայի քնարին գողարիկ թելերը հպեցի մատամբ թրթռացնող մեծանուն քերթողիս այս նուագները մեզ կը յիշեցնեն անոյշ սոխակին գարնանային զմայլեցուցիչ գայլայլիկները և չափազանցութեան դէմ մեղանչած չենք ըլլար երբ ըսենք թէ ամենօրի ներկայ եղանակին համար լաւագոյն կաղանդչէն է որ կարենայ յատկացուիլ ոչ միայն ամէն դպրոցականի այլ նաեւ անխտիր ամէն գրասէր Հայու համար։

Գին 12 դրուշ
Վաճառման կեդրոնատեղին է Դալաթիա Իզմիրլի օղլու խան թիւ 7–8
ՌԻՒԶԱՆԴԵԱՆ ԴՐԱՏՈՒՈՒՆԸ
եւ կը գտնուի ընդհանրապէս ամէն Հայ գրավաճառաց քով։

ԱՄԷՐ ԲԻՔՈՆ

Ամենաբարձր գնահատումներու արժանացած գինեգործ արուեստանոցներու մէջ։

ԿԱՆՁՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ՝ Գոն, Ալժէրի, Մարսիլիա, Ռուան, Գօրսօ, Բարիզ, Լէվալուա-Բէրրէ
ՄԹՆԴԱՆՈՑՆԵՐ՝ Ֆիլատելֆիա, Ալժէ, Օրան, Լիոն, Սէթ, Տիժօն, Գարսէլոնա, Ժընեվ

ԱՄԷՐ ԲԻՔՈՆԸ, ամէնէն շատ քինքինա պատրաստուածն է սա կազդուրիչ ըմպելին, պատրաստուած է ալժէրիական հողի յատուկ աւանդներով։ Իր կորովին ու հանգամանքներուն յատկութիւններուն համար է որ կը յանձնարարուի անոր գործածութիւնը։ Առաւօտեան ճաշէն փոխանց կամ ճաշէն առաջ առնուած տասն՝ բարեբար ազդեցութիւն մը կ'ունենայ։ Այդ ըմպելիին շնորհիւ մարդուս ապառած ուժերը կը վերանորոգուին եւ տենդէ զերծ կը մնայ։

Ծանօթ. — Անխիղճ մ'ըդիկ մեր վաճառաղները կեղծած ըլլալնուն, Ամէր Բիքոն սպառողներ մեր բոլոր յանախորդներուն խորհուրդ կը տանք առաջնակարգ տուներու միայն դիմել, որպէս զի կեղծերը չառնեն. պէտք է պահանջեն որ չիլերը Իւնիօն տէ Ծապրիքանի դրոմը կրեն։

Միակ ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ մէջ
Գ. Լ. ԲԱՐՄԱ.
Գ. Պ.
Ա. Բէլքիա — Զալաթիա
Էքզոնոմիք Գոօրէատիվ — Զալ., Բերա, Գալիթ եւ Գատրգիւղ
Բարատարուլ եւ Մէլէքիատրա Զալաթիա
Ժ. Սթամբուլ
Սթամբուլ Եղբարք »
Թոթիանի Եղբարք »
Թէպէրզլու և Ընկ. »
Ժան Բ. Տէբիլա »
Վէնան Գասապեան (դեղվ.) Գալիթ
Մէհմէտ Բեհզատ »
Թ. Լիմօ »
Գ. Սէֆերեան »
Ժ. Վօնթիքիանօս եւ Ընկ. »
Էմիլ Լանդրան Բերա
Յեմիճիրաքօրուլ եղբ. ք եւ Ընկ »
Թ. Սուրէնեան Բերա. Կ. Պոլիս, Զալաթիա
Սօսիէթէ տէ Բրասէրիէ տը Ֆրանս Բերա
եւրն եւրն եւրն 50—46

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏ ՉԳԵՆՍՏԵՂԻՆԱՑ
ԷՄՆԻՅԷԹ
Կ. Պոլիս, Սուրբան Համամ
Գրէտի Լիոնէի դրամատան վրայի յարկը հաստատուած

Վերջին նորաձեւութեան համեմատ արանց, կանանց և տղոց համար ամէն տեսակ հագուստներու ճոխ մթերք մը միշտ պատրաստ կը գտնուի։

Ամէնէն տուժի ճաչակի տէր և դժուարահաճ անձեր անգամ գոհ կը մնան Էմնիյէթի հագուստներէն։

ԳԻՆԵՐԸ ՈՒԱՅԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ՎԵՐՋԻՆ ՉԵՂՉ ՉԿԱՑ ԲՆԱՒ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑ Է 50—26

ԼԱ ՄԻՒԹԻՒԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ Է ՏԷ ՔՕԼՕՆԻ

La Mutuelle de France et des Colonies

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պանիսի տը Ֆրանսի մէջ աւանդ ձգուած 60 միլիոն ֆրանք

ԿԸ ԳՈՐԾԷ	ՊԵՏԱԿԱՆ ՔՈՆԹՐՕԼԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն։
Կ'ԸՆԴՍՕՅԷ	ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ողջ մնացողներուն, և ԴՐԱՄՕԳԻՏ ու ՌԱՆԹ Վիճակի կ'ապահովէ, 15 տարիէն վճարելի ողջ մնացողներուն, մահուան պարագային երաշխաւորութիւններով։
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ	Վճարումներ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆԿԷՆ սկսեալ։
ԿԸ ՉԵՏԵՂԷ	ՊԱՆԿ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յանախորդներուն յանձնած դրամները, պետական երաշխաւորութիւն ունեցող արժեքներու վերածելով զանոնք։
ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆ-ՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ Է	700 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆԿԻ, մինչեւ 1908 Նոյեմբեր 30 իր երկու ճիւղերուն մէջ. ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձրիաբար կը տրուին
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Թիւնարէք խան, Գալաթիա, Բէրէնգի Բազար
Ընդհ. Տնօրէն Օ. ԺԻՌՕ

Փորձառու և գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնարարականներ ալ։

ՏՕԲԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ
ՀԻՒԱՆԴԱԲԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ երեքարկանութիւան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած տաք օդի, տիաճանօսֆօրիի, պուճֆօսֆօրիի, հօզօճակօսֆօրիի ու ամէնէն նորագոյն մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ՝ խուլութիւնը, գլխոպտոյտը ու հինցած ցաւերը, ականջի խժալը ու ականջի, քիթի, բերնի, կոկորդի ու խոչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած տեւեւութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց գործողութեան, կատարելապէս կը չտկէ նորագոյն գործիքով մը, որուն չնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու Եւրոպոյ մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցանէ։

Վիրի ու գլխոպտոյտի վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և ողջ կոկորդի նշիկները (պատէմիք) կը հանէ, առանց արիւնահոսութեան իր մասնաւոր գործիքովը։

Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պաճէդպաշա, Հաճիսկէ սէպիլի դէմ, Աբիկ Իպիհանեան դեղատան։ իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիլակ ճամբայ, Թագիմ, ֆրանս. հիւանդասենեակին դէմ, թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վիպեալ ապահաները ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է։ 18—8

ԱՄԷՆ ՏԵՂ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Կովկասի հանքային ջուրերը, Ռուս կառավարութեան կողմէ արտօնուած և ծախուած, «Նարզան և Լսէնթուքի թիւ 20» անուանով։

ՆԱՐԶԱՆԸ այնպիսի հանքաջուր մըն է որ արիւնը կը մաքրէ և ֆիզիքական ուժերը կը կազդուրէ։ Միզանցքի քրոնիկ հիւանդութեանց և աւազախտի և ուրիշ հիւանդութեանց դէմ ազդեցիկ է։ Սխորժակ ալ կը գրգռէ։ «Լսէնթուքի թիւ 20» լաւագոյն հանքային ջուրն է սեղանի համար։ Ստամոքսին թթուտուները կը չեզոքացնէ և մարսողութիւնը կը դիւրացնէ։ ՆԱՐԶԱՆ ԵՒ ԼՍՍԼՆԹՈՒՔԻ ԹԻՒ 20 պաշտօնապէս արտօնուած են բժշկական հեղինակութեանց կողմէ։

Դիմաւոր մթերանոցը և գրասենեակը կը գտնուին Պոլիս, Տիվան Եոլու փողոց, թիւ 144, թէ՛ մեծաքանակ և թէ փոքրաքանակ կը ծախուին մեր առաջին յանձնորդին՝ «Թի Էքզոնոմիք Քօ-Օբէրատիվ Սօսայթի Լիմիթիտ»ովը, բոլոր դեղատուները, ճաշարանները, նպարավաճառանոցները և այլն։ Նոյնպէս մեր մթերանոցին մէջ կը ծախուի Թարտէլէնի ջուր, կառավարական քննիչներու առկ։

Միակ ներկայացուցիչ ամբողջ Թուրքիոյ, Եգիպտոսի եւ Սուլթանատի համար։

50—24 ՌՕԼ. Է. ՇԷԼԱՄՕՆՕՖ

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարս 1906ին 8,000,000 ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարս 1906ին 3,700,000 ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ
ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՆԵՐ
Գրավայա, Կ. Պոլիս (Զալաթիա և Գալաթա), Մանասթիր, Սկիւտարի եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաեւ միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ։ Չեքերու հաշիւներ կը բանայ։ Արժէթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Չեքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահման բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Առանձներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանաժամերով։ Վերջապէս տեղական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանքս ոք Սալոնիքի փոքր վճարումներու համար ալ հնարաւորութիւն մատուցեր է մեր մէջ։ Ցարդ պատասխանատու պայմանագրով։ 50—48

PHŒNIX ASSURANCE LD. C°
"ՖԻՆԻՔՍ,,

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆԴՈՆ 1782ԻՆ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.
Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ
Ընդհ. ոսկի 4,218,000
ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատասխանատուութեամբ և Ճատուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։
ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն սեպհականութիւն, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։
Ընկերութեան նշանաբանն եղած է
ՕԳՆԱԿԱՆ ՄԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՆՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ
Ցարդ վճարուած է առաւել քան 27000000 ոսկի։
Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Վիրալիս խան, Պանիք Օրմանի մօտ, Գալաթիա։
Փոխ գործակալ ի Պոլիս
Ցնագլեան խան ՀԻՎԱՆ ԹԷՔԻԼԵԱՆ

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կատարուելու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Հառ. 223 խառն Առ.	ԿԱՑԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Հառ. 224 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.			Ժ. Վ.
12 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն. 3 —
12 42	»	Կէօքճէ Քէօրք	մկն. 2 20
1 39	»	Սապանճա Հունար	» 1 38
2 33	»	Արճակոնա	» 12 42
3 14	»	Զէքիւրլէր	» 11 53
4 11	»	Տէօյլէր	» 11 05
4 40	»	Իսճանիյէ	» 10 20
5 04	»	Համամ	» 9 53
5 14	»	Կազլիկէօլ Համամ	» 9 44
5 41	ժմն.	Աֆ. Գարա Հիսար	մկն. 9 13
6 01	մկն.	Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն. 8 53
6 41	»	Գէօյիւք Զօպանլար	» 8 20
7 36	»	Զայ	» 7 33
8 21	»	Իսճագլու	» 6 40
8 45	»	Եասիբան	» 6 15
9 16	»	Աղ Շէհիր	» 5 53
9 48	»	Աղարի քէօյ	» 5 13
10 30	»	Զավուշճը քէօյ	» 4 35
11 08	»	Իլկին	» 4 03
11 55	»	Գասաբա-Խանը	» 3 09
12 50	»	Սէբայ-Իսի	» 2 27
1 22	»	Մէյսան	» 1 47
2 22	»	Բունար-Գաչը	» 12 42
3 —	ժմն.	Գէօնեա	մկն. 12 —
Իրկ.			Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Հառ. 122 առն Առ.	ԿԱՑԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Հառ. 121 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.			Ժ. Վ.
1 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն. 11 —
1 44	»	Աղ Բունար	մկն. 10 18
2 24	»	Ալբիւ Քէօյ	» 9 46
3 4	»	Պէյլիք Ախուր	» 8 58
4 9	»	Սարիքէօյ	» 8 1
4 58	»	Պիչէր	» 7 4
5 35	»	Սաքիլէր	» 6 27
6 9	»	Պէյլիք Քէօփրիւ	» 6 —
7 3	»	Բօլաքիլի	» 5 16
8 21	»	Մալի Քէօյ	» 3 43
9 15	»	Սէնճան Քէօյ	» 2 47
10 —	ժմն.	Էնկիւրիւ	մկն. 2 —
Իրկ.			Առտ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Հառ. 424 խառն Իրկ.	ԿԱՑԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Հառ. 421 խառն Առ.
Ժ. Վ.			Ժ. Վ.
7 15	մկն.	Համիտիէ	ժմն. 5 03
7 33	ժմն.	Առա-Բազար	մկն. 4 45

ԱԼԱԵՈՒՆՏ - ՔԷՕԹԱՀԻԱ

ԵՐԹ	Հռ. 322 խռ. Առ.	Հռ. 324 խռ. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Ալաեունտ մկն.	2 35	12 45
Քէօթահիա ժմն.	2 55	1 05
ԴԱՐՁ	Հռ. 321 խռ. Առ.	323 խռ. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քէօթահիա մկն.	2 —	12 05
Ալաեունտ ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 44 խռ.	Թ. 46 խռ.		ԿԱՑԱՐԱՆ		Կառ. Թ. 41 խռ.	Թ. 43 խռ.	ԴԱՐՁ
Ժ. Վ.	Ժ. Վ.				Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	
առ. 12 32	իր. 7 45	մկն.	Քարաքէօյ Կամարլը	ժմն.	4 44	առ. 11 55	իր.
12 52	8 05	ժմն.	Հայատար Փաշա	մկն.	4 24	11 15	
1 22	8 15	մկն.	» »	ժմն.	4 12	10 54	
2 37	9 29	ժմն.	Բէշիքթաշ	մկն.	2 58	9 50	
2 45	9 40	մկն.	»	ժմն.	2 44	9 39	
3 06	10 01	»	Թուզլա	մկն.	2 24	9 17	
3 28	10 24	»	Կէյզզէ	»	2 02	8 55	
3 05	10 48	»	Տիլ Իսքէլէսի	»	1 33	8 26	
4 —	10 58	»	Թավշանճիլ	»	1 19	8 16	
4 16	11 17	»	Հէրեքէ	»	1 08	8 06	
4 37	11 39	»	Եարիմճա	»	12 41	7 42	
4 49	11 51	»	Թիւրքէն Զիֆֆիլիք	»	12 29	7 30	
4 59	12 02	»	Տէրինճէ	»	12 18	7 21	
5 13	12 18	ժմն.	Իզմիտ	մկն.	12 —	7 06	
5 38		մկն.	»	ժմն.		6 41	
6 11		»	Գէօյիւք Զէյթունլու	մկն.		6 10	
6 39		»	Սապանճա	»		5 41	
7 03		»	Հաճիսարի	»		5 25	
7 44		»	Կէյվէ	»		4 32	
8 04		»	Աք Հիսար	»		4 10	
8 33		»	Մէքէճէ	»		3 45	
8 57		»	Լէֆքէ	»		3 13	
9 32		»	Վէզիր Քան	»		2 38	
10 12		ժմն.	Գիլէճիկ	մկն.		2 02	
10 24		մկն.	»	ժմն.		1 50	
11 32		»	Քարաքէօյ	մկն.		1 —	
12 13		»	Գօզթեպէ	»		12 24	
12 59		»	Իսն Իսնիւ	»		11 48	
1 29		»	Զուքբար Հիսար	»		11 16	
իր. 2 07		ժմն.	Էսկի Շէհիր	»		10 40	առ.

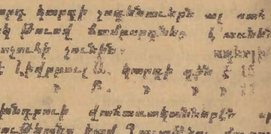

Cie BUSSI

Շաբաթուան երթեւեկութիւնները
Դեկտեմբեր

Դ.	17/30	Իզմիրլի, Սմիրնա, Մանսա, Օրքաս, Պիրգամա, Տրապիզան, Բիգէ և Գանգամ. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։	
Դ.	17/30	Մանսա. իրիկուան ժամը 4ին։	
Հ.	18/31	Իզմիր, Գիւլբահչէ և Աղբարուն. ժամը 10ին։	
Հ.	18/31	Մանսա. ժամը 4ին։	
Ուր.	19/1	Սեպտեմբրիոյ. ժամը 10ին։	
Շբ.	20/2	Մանսա. ժամը 10ին։	
Շբ.	20/2	Հարամանիլ, Մարմարի, Գէմլիք, Գիւրէ, Հարքաս, Մէյնիր եւ գնացող բան Թիւրքիոյ, Գէլիբոլու, Հայֆա, Եաֆա եւ Ալեքսանդրիա։	

Կ. 31

ՄՕՍ
ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող օգնիներ

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեղի	Նայդօգրիս
Մինիս	Էմէյսիս
Բուփսիս	Գուզգիրիս
Թէյպր	Մօտրիս
Նարայօճ	Ֆայէրի
Նավարին	Ֆարու
	Թիպս

Առաջին դարձի շաբթուանը նաւ հան գլուխ մը ունի, նաւուն մէկնելը ընդհանուր ոչ սենեակներ ունին։ Երկրորդ նաւուն թեամբ կը լուսաբանին եւ կին համարներ նաւ համար տեղեակ ունին։

Երկրորդ դարձի շաբթուանը այլ ոչ մանաւանդ թանգ ճամբորդներ կ'ուզեն բայց անոյշի չունին։

Կ. Պոլսի Լիմանաբաշ Ա. դարձի գլխ է 15
» » Բ. » » » » 17

Կը խնդրուի վարձատիրներէն որ փոխադրութեան համար Զատիկի ժամանակներուն համար՝ իրենց նշանակեալ տեղը չդնեն մինչեւ ժամանակին եւ ժամանակ։

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի նաւատոմարները ստանալու համար տարեցներ կ'ընդունուին։

Դիմել տա Ա. Ֆ. Ուրիոն եւ Ընկերակցք
Գալաթայի
Ուրիոն խան Գալաթայ գրասենեակ
ՀԵՌԱԽՕՍ ԹԻՎ 1906
50—28 Ա. Ֆ. Ուրիոն

ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՄԱՐԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ԲԱՖԷ ՍՈՒԼՆԻ
Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէրի համով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին Թոփհանէ, քարափին վրայ։
15 50—28 Թ. ՌԸՂՈՒԼ

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՒԷՔ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օսեասի

Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս
Ալպանիա	1662	Տիրա	4211	Հիմալայա	1531	Մարսէլլա	3709	Սարֆա	1119
Ալիէքթ	3807	Տանիա	912	Հինտուս	3730	Միքտոս	3557	Տիրէս	1735
Ամէրիս	1541	Տուրս	2933	Հարաքիրա	1600	Մրէս	1957	Սիլվիա	119
Ամիլանտ	3977	Տրասիս	[illegible]	Հանտրէնա	595	Մանչիսթէլլա		Գոսնա	1203
Գասանիս	1822	Ֆիլանտա	504	Ռանա	2354	Մաւրիտիս	2419	Փոսա	1323
Գոլոնիա	995	Իլանտ	2453	Տասոն	5540	Նէգա	1933	Թ. Ռաֆիլ	1548
Գլասգոյ	4481	Իսլամ-գասա	1530	Ֆիլիս	1060	Օսիս	4100	Թաքս	3337
Դէլֆոս	1771	Իրաքա	1847	Ֆիլիա	1053	Ռոմանիա	4086	Թալէս	1470
Դանիա	1337	Մէրա	965	Ֆարրոն	3507	Ցիլանտա	1535	Ուրպին	242
Դարէս	1244	Միլանտա	1928	Ֆանտա	1700	Տարէրոն	1637	Վարա	[illegible]
Դանա	1034	Թրանսիտ	[illegible]	Լիս	1058	Տալս	510	Վար	1389
Դիրքոս	[illegible]	Տրանսիտ-գասա	[illegible]	Լիսանտրա	2272	Փիսիս	3329	Վալիսա	[illegible]
Դանէլա	[illegible]	Դանէլա	3060	Լիսիտա	1858	Ֆիլատրա	1558	Տէրա	1350
[illegible]	[illegible]	Հիրանտա	[illegible]	Լանէնա	2131	Բաս	1818	Բէրա	[illegible]

Միհասս [illegible] Թօրք
Քաբէլլս [illegible] Ճօն
Քոլէ՝ցս [illegible] Գրանթէն դէկտ. 30ին
Թիւ. 23—34, Գիւլիւք Միլլէթ առաջ. Գալաթիա 10

Khedivial Mail Line
(Քէդիվիալ Մէյլ Լայն)
Շոգենաւային Ընկերութիւն

Նաբաթական ամենէն արագ երթեւեկը Պոլսոյ եւ Ալեքսանդրիոյ միջեւ։

«Օսմանիէ» շոգենաւը նաւակոտ կամարկիչ, կիրակի, 3 յունուար 1909 (Ը. Տ.) կէս օրին Ալեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ, իսկ երեքշաբթի 5 յուն. 1908 (Ը. Տ.) կէս օրէ առաջ ժամ 3ին պիտի մեկնի Ալեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և Պիրէան։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

«Մէկզալէ» շոգենաւը, նաւապետ Ֆրիմէն յուն. 4ին Կ. Պոլսէն ճամբայ պիտի ելլէ գէպի Կէլիպոլը, Տարատէլ, Միտիլի Իզմիր, Սաքիզ, Հաճրա, Մերսին, Խարէնտէրան, Սուրիական Տրիպոլիս, Գէրմուճ, Հայֆա Եաֆա, Բաքի-Սոֆա և Ալեքսանդրիա։

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան գեղեցիկ գրասենեակին, Գալաթիա քարափին վրայ։ Մէյնէրիզ խան [illegible]

Առաջնորդ ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ